

ВАЛЕРІЙ ВИХОДЦЕВ

Музика серця

ВАЛЕРІЙ ВИХОДЦЕВ

УДК 821.161.2'06-1
ББК 84(4Укр)6-5
В-94

Виходцев В.П. Музика серця: Вибрані твори /
упор. Г.Б. Райбедюк; літ. ред. О.Ф. Томчук. –
Ізмаїл: Ірбіс, 2019. – 136 с.

МУЗИКА СЕРЦЯ

ВИБРАНІ ТВОРИ

Рецензенти:

Шевчук Т.С. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Погорелова А.Д. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Соколова А.В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Для дизайну обкладинки книги використано картину «Дунайський блюз» ізмаїльського художника Володимира Дудника.

У художньому оформленні книги збережено авторські графічні заставки до віршів опублікованих збірок.

**Ізмаїл
Ірбіс
2019**

ISBN 978-617-7473-41-0

© Виходцев В. П., 2019
© Ірбіс, 2019

НІЖНІ СТРУНИ ЛІРИКИ КІЛІЙСЬКОГО ПОЕТА

*«Я по-іншому жити не згодний,
як довіку страждать і любить...»*
(Валерій Виходцев)

Постать кілійського віртуоза слова Валерія Панасовича Виходцева (1949–2003) в літературному інтер'єрі Українського Придунав'я останніх десятиліть ХХ століття унікальна. Його глибоко лірична поезія наснажена рідкісною чистотою почуттів, наділена магічною здатністю заряджати серця читачів особливою енергетикою – світлою, правдивою, добростверджувальною. Творче реноме митця афористично сформульовано ним такими словами: *«Я по-іншому жити не згодний, як довіку страждать і любить...»*.

...Весняного Великоднього дня 2019 року поетові мало виповнитись 70 ... Проте зозуля накувала іншу долю... Він відійшов у позасвіти ще доволі молодим, залишивши нам оригінальну ліричну спадщину та заповіт любити свій Придунайський край, свою Україну, шанувати її історію, мову, культурно-мистецькі традиції, жити за законами краси, любові, добра. Знакова збірка поета із символічною назвою «Дзвони вічного добра» вписала особливу сторінку в культурний ландшафт Українського Придунав'я, стала її окрасою, свого роду візитівкою в загальнонаціональному духовному просторі. Член Національної спілки письменників України (2000 р.), дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Гранослов», один із співавторів видання «Артекультура» в Мілані, він відчутно розширив уявлення про митця регіонального рівня; натомість заявив про себе як про рідкісного майстра пера європейського засягу.

Загальна атмосфера художнього світу В. Виходцева формує самобутню ауру, своєрідний ритмічний малюнок і багатоголосу неповторну музично-живописну й поетично-образну

картину придунайського світу. Тут усе дихає високою естетикою, вишуканою манерою письма, любов'ю до буджацького степу й голубого Істра-Дунаю, сивих лиманів і зелених осокорів, до сонцесяйного південного куточка нашої мальовничої України. За життя В. Виходцева знакові культурно-мистецькі події загальнонаціонального та місцевого значення в Придунав'ї не обходились без його участі. Справжнім духовним святом завжди ставала присутність поета на літературних гостинах у загальноосвітніх школах півдня Одещини, на засіданнях літературної студії в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті. На нього з нетерпінням чекали спрагли до краси філігранного ліричного слова та глибини чистих почуттів юні серця школярів і студентів-філологів бессарабського краю.

В. Виходцев – воістину шляхетний лірик. Його тонка й вразлива душа, як багатоголоса ніжна бандура, «відгукується всіма українськими камертонами – від пісні жайворонка до хлюпання дунайської хвилі [...]. Він проніс через усі роки вірність нашому Слову і нашій Поезії» (*Олекса Різниченко*).

Пропонуємо читачам перше видання вибраного спадщини В. Виходцева з поетичною назвою «Музика серця». До нього увійшли вірші збірок «Дзвони вічного добра» та «Полум'я кульбаб», твори поза збірками, у різний час друковані на сторінках періодичних видань (газети: «Дунайская заря», «Чорноморські новини», «Придунайские вести», «Одеські вісті», «Кримська світлиця»), колективних збірників («Дунайська хвиля», «Сповідь серця»), вірші-присвяти, відгуки, рецензії, літературно-критичні студії, спогади сучасників поета, знакові світлини – різножанрові матеріали, що зафіксували важливі миті життя і творчості кілійського митця Слова в багатстві його духовного світу, в розкриллі музики серця та ніжної ліричної душі...

Галина Райбедюк

ПОЕЗІЯ

ІЗ ЗБІРКИ «ДЗВОНИ ВІЧНОГО ДОБРА»

Я родом з Поділля,
Де друзі усі,
Де славне минуле
Савранських лісів,
Де берег дитинства,
Де рідне село
Мені у дорогу
Наснаги дало.

Дзвони вічного добра

Стара дзвіниця плаче у тумані.
Стара дзвіниця серед Кілії.
Її долали в підступі й обмані
Віками – і чужинці, і свої.
Вона стоїть посередині парку,
Посеред долі нашої стоїть.
Століть тримає невмирущу марку
У славній нашій, древній Кілії.
Віконниці задивлені на північ
До гордого і сивого Дніпра,
Її і досі будять ранком півні –
Подати дзвони вічного добра.

Лебеді летять

Зграєю у небі
Лебеді летять
Над моїм дитинством,
Над моїм життям,

Над моєю хатою
Посеред села,
Над моєю долею
Зграя пропливла.

Пропливла у далі,
В неозору синь,
Залишила тільки
Цей політ краси

І бентегу в серці
На усе життя.
Зграєю у небі
Лебеді летять.

У нас хати у селах зводять
Лише для щастя і добра.
Бува, і біди не обходять,
Бува, вмирать кому пора.
Тоді зійдуться добрі люди,
Про щось болюче помовчать,
Що є у кожного і всюди,
Коли всім треба все прощати.
Та ми замислюємось пізно,
Коли впаде проблем гора...
У нас хати у селах, звісно,
Лише для щастя і добра.

Затихнуть завії, посходять сніги –
І березень брунькою весну засвітить
Птахам перелітнім. Далекі привіти
Вони принесуть на свої береги.
Немає ріднішого берега в світі,
Нема і не буде ні птицям, ні нам.
Цей берег залишим у спадок синам,
Де березень брунькою весну засвітить.

Є друзі надійні. Усім вони треба.
І це ще не ті, що уміють кричати.
І голосом візьмуть за себе і тебе,
А друзі – це ті, що уміють мовчати.

Мовчати, коли ти у жорстокім обмані,
Й слова для утіхи не можуть звучати,
А просто обнімуть при тихім лимані
Й мовчати. І спасибі, що вміють мовчати.

Вишневий цвіт

Квітнуть вишні в квітні біля хати –
І зробилось біло у саду,
Де мене чекає біла мати,
Зупинивши стомлену ходу.

Щоб на диво біле надивився
Під її квітучим рушником,
Щоб на долю цвіт мені стелився,
Як прийду я здалеку пішком.

Зачекай ще, рідна, і не сердься,
Бо життя у мене не просте...
Та ніколи у моєму серці
Цвіт вишневий вже не відцвіте.

Чабан

Находився він уволю –
Степ оцей увесь пізнав...
Але знов чабанську долю
Десь до обрїю погнав.
Десь отам крізь бадилинки
Думи турмами жене
І сотає дня хвилинки,
Не помітивши мене.

Буджак

В надвечір'ї неозорий
Степ Буджацький догора,
А у небі ясні зорі
Від Дунаю до Дністра.
 Скільки бід він знав і болю –
 Полинами аж пропах.
 Скільки легенів за волю
 Залишилось у степах...
Не загояться ще рани
Від села і до села.
Посивіла дуже рано
На курганах ковила.

Обрїй – задивишся. В графіці віт
Полум'яніє вже заходу цвіт.
Вітер гойдає в торішньому листі
Сонні бруньки у холодній колисці.
 Жду, як пробудяться сонні тополі
 І запарує чорнозем у полі.
 Небо покреслять легкі ластівки –
 Я видивляюся їх з-під руки.
Цим я чеканням лише і живу.
Хто ще чекає цю пору нову?

Біле поле. Дерева білі.
І над ними прозора ніч
Задивилась у білі ріллі,
В біле видиво протиріч.
 І, здавалось, усе на світі
 Приголубили ті сніги.
 Я прислухавсь – бруньки на вітті
 В білі стукають береги...

Я візьму косу у руки
І піду до косарів.
Шлях мій ляже в сонні луки,
В срібні трави на зорі.
 Я умиюся росою
 У долині поміж трав.
 І почую: «Він косою,
 Мов на скрипочці, зіграв».

Легкому вітрові молюсь,
Що ледь торкне вербові струни
І обійме довкола вруна,
І сльози висушить комусь.
 Погладить лагідно кущі
 І зробить продухи у літі,
 І розгойдає запах квітів,
 І принесе тепло дощів.

Так легко йти собі в міжквітті,
Де ще ніхто росу не збив,
І дихать найчистішим в світі
Повітрям ніжно-голубим.
 В траву упасти – і не встати,
 І пити неба голубінь,
 І вже ніколи не вертати
 У людську задуху і лінь...
І я задумуюсь по тому:
Чому такі на світі ми?
Чому душевну перевтому
Я відчуваю між людьми?

В кінці ХХ століття
Живуть старезні баба й дід.
Вони стомились довголіттям,
Що в спадок дав козацький рід.
 Відгородили їх від світу
 Паркани вишуканих дач.
 Єдине сонце їм лиш світить
 І скрипає передавач.
Одні в обшарпаній господі,
Однісінькі в своїй біді.
І у душі на самім споді
Ще гріють спалахи надій.

Відвоювали клаптик поля...
А далі що? Пуста земля,
Пуста-пустісінька – аж гола,
І лячно робиться в полях.
Що це за чорна впала дата
На тополинії гаї?
Земля деревами багата,
А без дерев нема її.

Підкова

Сусід колись кував підкови,
Був майстром – добрим ковалем.
Він ворогів не мав ніколи,
Не мав з сусідами проблем.

Жила у нім одна тривога.
Він мучив серденько своє,
Що за життя усім в дорогу
Підкову щастя не скує...

І хоч нема його відколи.
Без нього я вже виростав.
Та уночі його підкова
У небі сяє золота.

Бандура

*Пам'яті бандуриста і поета
Михайла Василюка*

Затихла бандура – не грає.
Не торкнуться пальці її.
І ніколи уже не розкрає
Моє серце і думи мої.
А колись же отут при Дунаю
Українські як грала вона.
І чому? Я не знаю, не знаю,
Обірвалась бандури струна...

Інтернат

Укотре прийшло щире літо –
І класи затихли шкільні.
Та дітям ще будуть боліти
Святі інтернатівські дні.
І ось розлетілись по селах.
На море – як рідних нема...
І очі такі невеселі.
Їм хочеться бачити мам...
Хоч тут відчували і ласку,
Любов на юнацькій межі.
Водили тут люди їх в казку,
Але всі ті люди чужі.
В порожньому вже інтернаті,
Де небо таке голубе,
На дверях є крейдою напис:
«Чекаю я, мамо, тебе!».

Сніги відходять й холоди
У нас і в нашої погоди,
І ми шукаємо нагоди
В зимі залишити сліди.
 Хтось залишає на снігу
 Сліди, як душі задубілі,
 А хтось у доброму лиш ділі,
 Уклавши всю свою снагу.
Відходить вже зима ця зла.
Зима і літо перетнулись.
І вірю я, що повернулись
Холодні душі до тепла.

Я заколишу вечір
В замріяних колосках.
Натруджений добрий вечір
Притих на моїх руках.
 Я понесу Додому
 Денну свою утому,
 Я понесу додому
 Запахи колосків.

Музика теслі

Він завжди майструє –
 теше чи пиляє.
І у нього пилка,
 мов скрипка в скрипаля.
Бо життя вирує –
 і душа співає...
Я його по музиці
 впізнаю здаля.

Спортмайданчик. Грають діти.
Галас чайок з-над ріки.
І тополі причаїлись.
Мить – і вистрілять бруньки.
 А низькі холодні хмари
 Ще чіпляються за них.
 Та уже ніхто не в силі
 Зупинити хід весни.
Надворі пенсіонери
Вибивають в доміно.
А я з болем споглядаю
Крізь лікарняне вікно...

Купалися дівчата у Дніпрі...
Які у них обличчя урочисті,
Які предивні і які пречисті
Тіла, передовірені зорі,
Що падає у тиху прохолоду
І мре, не потривоживши цю мить...
І листя перестигле не шумить,
Коли дівчата входять в чисту воду.

Лінії життя

Холодні клени обіймаю,
І жовті різьблені листки
В долоні теплі упіймаю –
Які в них диво-рисочки.
Життєві лінії цих кленів
Вивчаю на черленім тлі.
У них ще лінії зелені.
А доля кличе до землі.
Упало листя із долоні –
Лишилися рисочки оті.
Вони і теплі, і холодні
Ведуть, ведуть мене в житті.

Літера до літери,
Слово до слова –
Так починається
Наша мова.
Рідна мова –
Моя країна.
Так починається
Україна.
Так починається
Білий світ –
З моєї матері
Біля воріт.

Ой, Поділля, моє Поділля!
Це і дощ через гай навскіс,
І гаптоване рукоділля –
Це і соняшниковий ліс.
І дуби на узліссі кремезні,
Як засмагли в степу козаки.
Серед зим вікових не замерзли,
Як народні кармелюки.
Це куточок моєї України,
Де сивіє її давнина –
Це і досвітки при калині,
Це і мати біля вікна.

Посивілої хати віконечка
Видивляються все в небозвід.
Ой, куди закотилися сонечка
У цей добрий-недобрий наш світ?
 Розлетілись на всі вони сторони,
 До своїх притулились шибок,
 Під своїми спинилися зорями,
 Від своїх вже сивіють думок.
А старенька хатина вдивляється –
Аж сльозина по шибці тече.
Ясні сонечка все видивляється –
Їм ще тепле потрібне плече...

Вквітчайте, мамо, стріху
На зелені свята.
І вишиванку винесіть мені.
Я повернусь додому
Рано-вранці
Провідати похилі
Ваші дні.

Батькові семестри

Мій батько в вузах не навчався
У сорокові вогняні.
(Тоді ще вік мій не почався).
Його семестри – на війні.
 І перший залік – переправа,
 А другий – госпіталь. Ось так
 Робив свою солдатську справу,
 Складав екзамени атак.
І він їх склав, скропивши кров'ю,
І наче свій останній звіт,
Мене він щирою любов'ю
Благословив у мирний світ.

Вночі, коли стигнуть вишні,
Болі мої болять.
Сяду я та спочину.
Мамо, і Ви сідайте
Вдома, під нашими вишнями.
Разом отак посидимо,
Прожите перегорнемо
Вночі, коли стигнуть вишні.

Попід лісом укіс
Весь барвінком поріс,
Той барвінок синів
На пілотках синів.
Їх сьогодні іще
Вимиває дощем,
По них сонечка знов –
Наче крапає кров...

Осколок

Не спить у батькові осколок,
Вже стільки літ в нім не дріма...
Я з кожним роком, з кожним кроком
Стаю чуйніш. Мене пройма
Невпинна думка, рідна нене,
Я перед батьком завинив –
Осколок той летів у мене,
Та батько шлях перепинив.

Догоряє бабусина свічка
В надвечір'ї над тихим вікном.
І по стежці вже гупає нічка,
І на вітрі лопоче рядно.
Спіють груші на гіллі кошлатім
У бабусинім дивнім саду.
А вона дослухається в хаті,
Чи не я за гостинцем іду.

Щастя

Життя життям.
От тільки щастя
Не купиш ні за що собі.
Його вгадати не удасться
Посеред вулиці в юрбі.
Не прописать його, як ліки,
Буде то літо чи зима.
Воно як є – то є навіки,
Як не судилось – то нема.

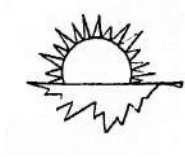
Гіркі черешні

Ходили часто по черешні –
Це аж до лісу треба йти,
Як ми їх рвали обережно –
І терпли губи з гіркоти.
І почувались, як ніколи,
Розставиш руки – і летиш.
І оглядаєш виднокола –
Іще незвідані світи.
Із тих черешень ми зривались
І в синяках були смішні,
Але солодкими здавались
Гіркі черешні по війні.

Яка краса!
Яка краса!
Крізь ранок цідиться роса
На сонне поле і луги,
На мальовничі береги
Савранки-річки,
І на них,
Сповита в барвах золотих,
Бентежно дихає у вир
Ранкова музика трави.

Я бачу, як сонце у стрісі
Розгублює промені дня,
Витріскує в стиглім горісі,
Виблискує в гриві коня,
Вибільнює ріллі воронні,
Висріблює сталь лемешів,
Висвітлює дерева крону,
Вигоює рани душі.

Галині Лисій

Яке в нас небо неозоре
І нерозгадана блакить,
І незгасимі сяють зорі,
І місяць золотом сліпить.
Коли мудрішаєм з літами,
То зводим погляди тоді
У дивосвіт понад хатами,
У наші мрії молоді.

Барвінкові очі –
барвінковий день
По траві в долині
райдужно іде.
І з дерев старанно
обтрусив росу –
Голубі надії –
вранішню красу.
На вербовім листі
крапельки несе.
Це до болю миле,
це моє усе.

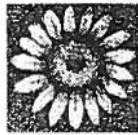
Ще вчора літо колисало
Великі клопоти й малі,
А вже село підперезалось
Черленим поясом полів.

І так бентежно в грудях стане,
І жаль мені чогось тоді,
Мов зустрічаю я востаннє
Цей вересневий сум садів.

І неба голубу хустину,
Що сторочилась на дощі...
І раптом батькову хатину
Освітить полум'я кущів.

Етюд сонця

Соняшники – жовті озерця –
Сонце доторкнулось до лица.
Сонце урочисте з оболоні
Впало хліборобам на долоні,
Впало на зчерствілі мозолі,
Щоб запахнуть хлібом на столі.

Скрипка

Непотрібною скрипка стала
Так негадано, якось враз...
Заридала б вона, заридала б
В цей останній, останній раз.
Бо ж не втішить такої втрати,
Як не виплакати жалі –
Той скрипаль, що умів зіграти,
Був один лише на селі.

Прокинулись очерети
Від гомону доріг.
Навшпиньках соняшник притих –
І сонце підстеріг,
І на червоний виднокрай
Напружено завмер...
Прокинувся мій дивний край,
Край голубих озер.

Над Тисою

Відійшли у небуття всі орди,
Розчинились серед лихоліть.
Тиса витрепбітує акорди
Поміж гір, в ущелинах століть.
І не обміліти її броду,
Бо нести Європою пісні,
Що течуть, течуть з мого народу –
І вони з дитинства у мені.

Намет

Заберу з собою болі,
Свою усмішку й жалі.
В оксамитовому полі
Розіб'ю намет в імлі.
 Розкладу багаття з ходу –
 Подорожнім знак тепла.
 Тут відкрито. Ви заходьте,
 Краплі витріть із чола.
Може, з шляху ви голодні –
То зайдіть і сядьте ось...
Може, вас чекав сьогодні,
А, можливо, ще когось...

На сторінках нічної книги
Читаю літери зірок.
Вони мовчать – і я із ними,
Бо це – не перший мій урок.
 Мені не вперше так мовчати
 У класі без учителів.
 Ніхто не сміє тут повчати –
 Учись собі, як сам звелів.
Учися вислухати північ
І вітерець у комиші,
Де збудять досвітками півні –
І легко стане на душі.
 Біля нескошеної ниви,
 Де починається ярк,
 На сторінках нічної книги
 Читаю літери зірок.

Славне місто Кілія –
Це планеточка моя
Біля рідного Дунаю.
Я завжди його впізнаю
У зеленому краю.
Навіть в людях впізнаю.
В добрих людях, у серцях,
У озерах, острівцях...
Жить віки буде, я знаю,
Кілія біля Дунаю.

Нічим іще не опечалені
Ромашок дивні пелюстки.
І син допитливий відчалує
В свої ромашкові казки.
 Пливе у човнику малесенькім
 У ще незвідані краї.
 Пливе Івасиком-Телесиком
 По морю спогадів моїх.

Ні морозу, ні снігів.
Повертає з півдня вітер.
Я краплини з лоба витер –
Дощик теплих берегів.
Дочекалися цих днів –
Потягнуло на погоду,
І спускаються на воду
Перші обриси човнів...

Скособочилась хата на старість.
Повсихали і груші на пні.
Лиш заходять до саду отари
Крізь поламаний тин день при дні.
 Не димить, як бувало, вже комин,
 Не скрипить вже і хвіртка давно,
 Не наб'ють полуниці оскоми,
 Від яких затерпало вино.
По стежині лиш дощик проходить
І шугають по шляху авто.
А до хати ніхто не заходить,
Не заходить вже більше ніхто.

Стукають в двері –
І стук той тихенький.
Наче хто пальчиком
Самим маленьким.
 Може то вишенька
 Дрібен-листочки,
 Що біля хати
 Тримає ковточки.
Хто б то не був –
Я відчиню йому..
Не видно нікого –
Лиш нічку саму.
 – Стукав хто в двері?
 В чеканні стою.
 А може, не в двері,
 А в душу мою?..

Гуси вирій прокричали –
В небі крила лопотять.
Гуси-лебеді ключами
Понад плавнями летять,
Над хатинами кружляють –
І ніяк не відлетять.

Навчитись слухати старих
Допоки учать нас, як жити,
Бо ще не вмієм сіять жито,
А тільки знаєм говорить.
 За нас болить і серце в них,
 За нас і свічами ясними
 Вони згоряють. Й світло з ними,
 Але ж не вічні і вони...

Ця спека – не від Бога.
Аж погорів полин
І пересохла річка,
І зупинився млин.
 А я жену корову,
 Позаду неї йду,
 І спрага мучить груди –
 Джерельця не знайду.
Блакиті ось люстерко
Спалахує з-під ніг –
І так забилося серце
У юному мені.
 Я спраглими вустами
 Припав до джерела,
 А десь моя корова
 У шкоду забрела...

Із смаглочолих димарів
Вітри витягували пісню
І круки стукали допізна
Дзьобами в репаній корі.
 Звичайна ніч. Без тіні дива.
 Ще не походили сніги,
 Кріпачка сина народила –
 У хати збільшилися борги.
І ще не знали у країні
У березневий пізній час,
Що народився наш Тарас,
І словом збудить Україну.

Доньці Яні

*За Білогірськом – біло від снігів
(Д. Кононенко)*

Було колись у Білогірську біло.
І я був свідком дива отого,
Як білий пух сідав на скелю Білу –
І ритми серця збільшував мого.

Були сніги. Вони уже розтали –
От-от зелена казка оживе.
Були сніги між нами. Вже не стало –
Лиш Біла скеля лайнером пливе.

Баба Христя

Не дав Бог діточок бабуні Христі –
Її Іван десь на шляхах війни.
Сидить вона в червоному намисті
І чистить зашкарублі казани.
 Лучалися, було, до молодиці,
 Та тільки «непутьові», все не ті...
 І хоч воно одній і не годиться –
 Зістарілася так у самоті.
І їй уже неміло в світі жити.
Та смерть не забирає під крило,
Хоч сукню чорну встигла вже пошити,
В дорогу злаштувала, що було.
 На «чорний день» змогла приготувати,
 На книжку склала, як і має бути.
 Та складені не хочуть віддавати –
 Квитка купити у останню путь...

Вже у стогах ночує сіно.
Кудись за обрії полів
Повідлітали журавлі –
І стало тихо та осінньо
В моїм прочиненім вікні.
Спливають дні.
О, дні...
Одні...

Кому не віриться – не вір,
Чи не підходить вир...
Мені – і вирію, і віри,
Бо я закоханий без міри
У вільність поля і гаїв,
У дивну пісню солов'їну,
В мою соборну Україну,
В крилаті погляди твої.

Базар

У ряди строкатого світла
Заповзає багатства вуж.
Саме тут у дужому світі
Бачу нетрі злидених душ.
 Все вимірюють грішми дужі,
 Все вимірюють до кінця.
 Чим же вимірять наші душі?
 Чим же виміряти серця?

Виняток

Не вийшов я до весняного балу,
Ніхто мені запрошень не несе.
Я виняток із усього загалу,
А винятків не люблять – і усе.
 У правило затиснуть – і плювати,
 Що ти є син і волі, і степів.
 Для них підйдуть люди тупуваті,
 Або ще краще, як вони тупі.

Будній день

Будній день. Базар уже вирує
І утіху людям роздає.
Кожний, хто чим може, тим торгує,
Продає чуже, а не своє.
Бо своє нема коли зробити.
Там купив, а тут його продав.
Легше так копійку заробити
Без надриву, зайвого труда.
Тут дівчатко – може, в класі п'ятім...
Їй би в школі вчити щось своє,
А воно стоїть, як на розп'ятті,
Між людей горілку продає.
Воно все б нічого, щоб не діти,
Які теж у торги ці стають.
І мені не хочеться радіти,
Коли вже дитинство продають.

Удари їх молота били завзято,
І серп лиш – до себе: «Узяти, узяти».
І храми трошили, і цвіт наш косили,
І падали дзвони на землю безсило,
Топили у крові народу начало,
А ви зацікавлені затято мовчали...
Палала душа. Я кричать – не кричав,
А разом із вами так само мовчав...

Я виважую слово,
Як виважують колос.
Цей молочний ще колос,
Наче наш світ.
Я виважую слово,
Я відшукую голос
У багатоголоссі
Єдиний, свій.

Дерева є і будуть
В кошлатому гіллі.
Їх сила у корінні
У правічній землі.
А ми, як байстрючата,
Такі вже ділові –
І начисто забули
Коріння родові.
Забули мову предків,
Що у землі лежать.
Коли ж між нами щезне
Безпам'ятства межа?

КОЗАЦЬКІ ЛЮЛЬКИ

Козацькі люльки

Де рів, де фортеця,
Де мури упали,
Не всі ще люльки
В Кілії відкопали.
 Козацькі люльки –
 Мов козацька доля.
 Не кожний вернувся
 З кривавого поля.
Не кожний оплаканий
З тих козаків,
Із славних хортичників –
Січовиків...
 Люльки ще викопуєм
 З краю рова.
 І пам'ять козацька
 У нас ще жива.

Рови

Були фортець високі мури.
Куди поділися вони?
І день свої вже очі хмурить
Поперед досвітку весни.
 Весна сніжок туманом злиже
 На берегах, де ті рови.
 Колись було це місце хиже,
 Коли візьмеш – то ти живий.
Коли візьмеш рови ті з ходу,
Назло невдачі і біди.
Чи у погоду, чи в негоду,
Запалюй люльку вже тоді.

Дике поле

Дике поле... степи, ковила...
Куди стежка мене завела?
Куди стежка оця кураями,
Незнайомими серцю краями?
 Де лиш коні несуть козаків
 Диким полем крізь гомін віків.
 І куди вони мчать, я не знаю.
 Чи до сивого Істру-Дунаю,
Де ясиру ще свіжі сліди,
Де своїх визволяли з біди...
Чую досі копита в імлі,
Як в степу припаду до землі.

Смерть козака

Його могила вирита шаблями.
Ще не застигла стомлена земля,
А вже калину садять біля ями,
У головах, щоб бачили здаля.
Буде цвісти ще тут червона ружа,
Привезена з-над Бугу на Дунай.
Буде оплакувати гірко свого мужа
Його козачка – вірняя жона...

Дума кошового

Ще мить – команду кошового
Його підійме булава,
Його батьківське праве слово.
Та у задумі голова.
Він думу думає козацьку:
«Вже посланцям прибуть пора.
А їх немає на Дунаї,
А їх немає з-за Дніпра».
Вже час виходити із плавнів
І оголить свої шаблі
За нашу славу Україну,
За право жити на землі.

Плуги

Плуги поорали козацькі кургани.
Не вміли такого чужинської хани,
Не вміли такого – ніхто не навчив.
А нашим плугам – ніс у землю й мовчи.

Народу історію теж поорали
І шкіру із пам'яті всю обдирали...
Народ український усе пам'ятає,
Про долю курганів колись ще спитає.

Ще списи ми не поламали,
Не затупили ще шаблі,
А волі досі як не мали,
Так і не маєм на землі.
Отож сідлайте, хлопці, коней
І розгортайте рідний стяг.
І поклянімось при іконі,
Що ми заплатимо життям
За наші гори і долини,
За тополинії гаї,
За кущ червоної калини
І за співучі солов'ї.

Горілиць упаду у траву –
Головою до хвилі Дунаю.
Пісню степу його вікову
Лише тут я сьогодні впізнаю.
 Де копитами збита трава
 Відросла на козацькій могилі,
 Де тополя прадавня на схилі
 Шепотіла тій пісні слова.

Заросла крута гора
І степи, що серцю милі.
Але тільки не могили
Від Дунаю до Дніпра.
 Через віхоли віків
 Вони свіжі і донині
 На великій Україні
 Над шляхами козаків.
Це усе нам не чуже:
І кургани в нашім полі,
І козацькі тополі
Ми навіки збережем.

МОЛИТВА КОХАННЮ

Молитва кохання

І приходять у світ білий люди,
На цю землю і грішні й святі,
Щоб добро було завжди і всюди
І було ще кохання в житті.
І задумався я біля хати:
А чого я на світ цей прийшов –
Помолитися чи покохати
Ту, яку ще ніхто не знайшов?
Я отут, щоб молитву творити,
Доторкнутись її підшов.
Я прийшов, щоб навік полюбити
Ту, яку я сьогодні знайшов.

Зайти за далекі загаги,
В зелений собор комишів,
Розкласти вечірне багаття
І слухати сповідь душі.
 І звуком сюди не пробитись
 Крізь хори неляканих птиць.
 Дивитися – не надивитись
 В загадку твоїх зіниць.

Які дерева дивовижні
У білі вкутались дими.
І біла хата біля вишні
Під білим бархатом зими.
І біля хвiртки білий смушок
На білім кожушку твоїм.
Чи то стоїть лиш білий смуток,
Який зробився і моїм?

Котики

Ще сніг де-інде у долині
Серед дунайської краси.
І салютують при калині
Пухнасті котики лози.
Вони квітують без причини.
Вони квітують – і усе.
А понад берегом хлопчина
Комусь ті котики несе.
І я себе у нім побачив
Біля такої ж течії.
Та в тім чогось не передбачив...
О, де ви, котики мої?

У сiнях змерзлася вода,
Схололи яблуні надворі.
І хмари з обрію суворі –
Немов непрошена біда.
Хатиною хтось черкнув по віях
Пухнастим пензликом снігів,
І шлях між нами перемеряв,
І міст поклав між берегів.
І ми спинились непорушні
Отак навпроти – я і ти...
Кому з нас тишу цю порушить,
Кому з нас першому пройти?!

Блискавка

Мене небо звабило близькістю,
Як прадавні в степу горби.
Я впіймав у долоні блискавку,
Та не знаю, що з нею робить.
Бо для тебе ловив я іскри ці,
Щоб у коси твої вплести.
А тепер... чи роздать по іскорці,
Чи у небо назад пустить.

Євгенії

Можливо, я себе гублю
У шаленіючому вирі,
Який несе мене у вирій,
Де я лише тебе люблю.
І ні про що вже не молю,
І ні про що вже не прохаю.
Один лиш раз я так кохаю,
Один лиш раз я так люблю.

Сутінки

В безлисте гілля сяде сонце,
Сповиють сутінки хати
І свіжі ріллі, і віконце,
В яким задумалася ти,
І берег цей напівпорожній,
І павутиння на вербі...
А шляхом битим – подорожній –
Можливо, суджений тобі.

Твої очі

Очі твої, мов два окрики
Серця мого навесні
По минулій осені.
Мов печалі мої одні,
Серед розталого снігу
Голубих снів...

Лежать поля засніжені твої,
Що вільно так сягають небокраю.
І ти сама – і я того не знаю,
Чому між нами зимові рої.
Я впізнаю...

Не хочу!

Не впізнаю!

Оці поля й пташині голоси,
Де тужать, надриваються ліси...
Я їх мину...
Та серце не минає...

Чекати – не чекати,
Прийдеш чи не прийдеш...
Чекань своїх намистечко
У скриню не складеш.
Чекати – не чекаю,
Прощати – не прощу...
А тінь твою гойдаю
На гойдалці дощу.

Я зірок із неба не знімаю.
Більше їх тобі не дістаю.
А в долонях листя лиш тримаю
Схоже на оту зорю твою.
Жовте листя. Все оце, що маю
На останку літа – восени...
Я зірок із неба не знімаю.
Та частіше дивлюся на них.

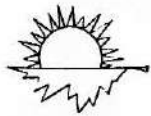
Тебе не буду я тримати.
Все пропливає – все мине.
Когось ти будеш обіймати –
Та тільки більше не мене.
І я тобі уже не зможу
Покласти руку на плече.
І не знайду на тебе схожу –
І рана ця пече, пече...

Дивлюсь крізь осінь, крізь віконце,
Де навіть холод вже бере.
Натомлене сідає сонце
У звечорілий трон дерев.
Не буде більш такого літа,
Такого літа і тепла,
А буде серденько боліти,
Яке до краю довела...

Зреклися вуст твої слова –
І так запали в моє серце,
Що хоч радій чи хоч розсердсья,
Чи хочеш – видиви дива.
Вбираю всю твою печаль,
Слова ловлю, що зааніміли.
Я їх озвучу, як зумію.
А я зумію, як почав.

У цей студений березень,
В туманні дні
У світі залишилися
Лиш ми одні.
Між вечором і досвітком
Єднає нас
Дротоми телефонними
Минулий час.
Він в пам'яті залишиться
Для нас обох.
Як в ньому розминулися –
Лиш знає Бог.

Сонях схилився до шибки,
Наївний прозорий сонях.
Схилився у саму душу
Та й душу мою збентежив.
І стало мені на серці
І сонячно, і тривожно...
Оглянувсь –
а то стояло
Дівчатко на тебе схоже.

СВІТ КРАПЛИНИ

А місяць на небі гострий:
Лиш ручку – і серп уже...
Не підем сьогодні в гості,
А підемо щастя вжнем.

Як не стане добра і любові,
Ми будемо, як той пустоцвіт,
Понад шляхом одні та убогі –
І тоді збожеволіє світ.

Ніхто мою вже душу не впіймає.
Хоч в словоблуддя плутали своє.
Душа поета вільну вдачу має
Й кордонів ну ніяк не визнає.

Схрестились погляди обох –
І слово мовитись не хоче.
Тобі мої зелені очі
Нехай розкажуть про любов.

Порожньо так. Але вже тісно думам...
І ще гіркіші стали полини.
Поміж дерев, поміж людьми і сумом
Далекою ти квіткою брини.

Торую стежечку до тебе
І день при дні, і день при дні.
Я пропишусь в твоєму серці,
Як місце знайдеться мені.

За скільки можна купити друга?
І скільки треба за нього дати?..
Даремна в когось така потуга,
Бо друга можна лише продати.

Припорошили сніги
Наші теплі береги.
Припорошити безсилі
Наші душі вороги...

Зоря під ранок не згаса –
Зоря ховається у роси.
Сльоза скотилася на коси –
Зоря подумала – роса.

Коли обійме серце болем,
Знайому стежку віднайду,
Яка веде у вільне поле –
І в буйні трави упаду.

Мерхли зорі в небі
Й падали в росу.
Не будіть! Не треба!
Вранішню красу.

Злітають хмарки із-за темного лісу.
Отам, де дрімають весняні громи.
Відкрила вже осінь строкату завісу –
Будемо дивитись виставу зими.

Спинюсь,
прислухаюсь,
присяду,
Де кожна гілочка бринить.
О, як їм боляче ронить
Свої листочки серед саду.

Трава тримає світ краплини,
В який вмістилися ми всі.
Спиніться в травах на хвилину,
Лише росинки не струсять.

Навколо мене лиш трава.
Вслухаюсь в музику зелену –
Вона написана для мене –
І не потрібні тут слова.

Осінній ліс – вогненний лис.
Останній лист спада у руки –
Віщун розлуки.

Затихло поле. Упало в сум –
Нема буйнокрилої зелені.
В далекий вирій її красу
Забрали з собою селезні.

Диво-літо... Сіножать –
І валки трави лежать
На духмяних луках.
А над ними гуси білі –
Наче стріли з лука.

Вечір гасне у вітах багряних.
Стихло поле у вечір оцей,
Щоб збудитися рано-рано
І зволожити в росах лице.

Зоря упала. І все – нема...
Та вірю я, що в чиїхось грудях
Не стане місця холодним грудням,
А зійде зірка ота сама.

Мені не спиться. Ніч яка!
Гілки вистрілюють бруньками.
І небо, всіяне зірками,
Тримають на тремких руках...

Ранок ходить червоним півнем,
Червень забрів у жита,
Руки закинув у хмари пінні –
Грози шукає там.

Ця чиста сторінка, як чиста душа,
Не зайнята ще під сузір'ям Ковша.
Ніхто ще ні слова на ній не сказав,
А я доторкнувся і вірш написав.

Ще зріють скошені жита,
Ще ключ пташиний не озвався
Та в тім ніхто не сумнівався,
Що йде вже осінь золота.

Німіє вітер в чистім полі.
І мерехтливе сяйво дня
Лоскоче пружний стан тополі
І гриву бистрого коня.

Думка на думку – стислося серце,
Мов на світанку бруньки.
Я упустив своє щастя з відерцем –
Лиш забриніли струмки.

Я усе у житті розгубив...
Залишилась лише моя совість
Й недописана нами та повість,
У якій я так палко любив...

Мандрівники

Мандруємо через віки.
Є серед нас малі й великі,
Багаті, бідні і дволикі –
Ми всі – земні мандрівники.

Нема в нас вічного житла.
Все тимчасове піде з нами.
Лише залишаться з синами
Всі наші добрії діла.

Перемололись хмари в жорнах вітру –
І за хатами схлипують сади,
А журавлі витягують все відра
Для нас криничної студеної води.

Буде зима чи буде тепле літо –
Вони приречені навічно до криниць,
А уночі буде їм знов боліти
Високе небо в спалахах зірниць.

Мені б ковток такого ранку,
Коли співають солов'ї.
Мені б сьогодні на Савранку
Під ясні погляди твої.

Отам на березі присісти –
І слухать вічну течію,
І пізнавать природу істин
Й присутність в істині своєю.

Мою ти душу не розкраюй
І мого серденька не руш.
Не закликай мене до раю
У квітники захмарних руж.

Не обіцяй життя на потім
І для майбутнього робить.
Я хочу тут в труді і в поті,
Я хочу тут лише любить.

Я хочу тут усе це мати
На рідній батьківській землі,
Де мальви виплекала мати
І хліб домашній на столі.

Хай щастя тут мені рікою
Переливає через край.
Я тут лиш серце заспокою
І більше ти його не край.

Ми долаємо скелясті гори,
Набиваєм розуму синці.
Ніколи оглянутись – лиш вгору.
Аж сізифів піт ллє по щоці.

А коли дійдемо до привалу
І тіла в знеможі заболять,
Глянемо униз із перевалу –
Гори на шляху і не стоять.

Нічний гість

Він ходить під хатами й долю врочить
І сон із-попід вікон віджене.
Є в ньому щось таке від поторочі,
А якось він провідав і мене.

Прийшов після дощу він, причалапав
Вночі по калабятинах села,
Ослона дивно пальцями полапав
І всівся сивовусий край стола.

Нічого не робив – лише дивився
Глибокими очима давнини,
Аж босий переляк під піл забився –
Не писне із куточка тишини.

Не вийшло в нас ніякої балачки –
І він собі пішов до росних лук.
Та зустріч мені стала, як болячка:
Хто він мені – чи прадід, чи правнук?

Я у вас закоханий без міри.
На любові й білий світ стоїть.
Люди добрі, дайте мені віри –
Подолати слабкості мої.

Дайте мені віри і надії –
Пережити цю добу нову,
Ці прості-заплутані події –
Без надії я не проживу...

В кімнаті Михайла Василюка

Самітня бандура
з обірваною струною
сперлася на стіл
з недописаними віршами
і тужно зітхає:
До кого понести вечерю,
зав'язавши «Калачі»
у гаптовану журбою
і любов'ю білу хустину,
підперезавшись кобзаревим
червоним поясом?

Сьогодні вночі над парком
випав метеоритовий дощ,
пробивши крони дерев.
Метеорити ударились
об асфальт –
і розкололися
на каштани.

Хто то під вікнами все бродить?
Чия то стомлена хода,
Пересікаючи городи,
Крізь шибку в душу загляда?

Хто то під вікнами все бродить,
Сліди у травах залиша?
І не заходить, не заходить.
У кого теж болить душа?

Спочинь, ромашкове село,
Спочинь від царства птиць і співу.
Бджола взяла вже осінь спілу
Собі на стомлене крило.
І сад примовк неговіркий,
Неначе вислизнув з-під борту
І дожинає жінка соргу –
В'язатись будуть віники...

Спішать трударі на безмежній ниви,
На схили круті в плодоносні сади.
Розправило крила село гомінливе –
І де б я не був – повертаю сюди.

Послухати птахів у тиші ранковій
І мудру розмову прадавніх лісів,
І матір обняти (хай сльози разкові) –
Застати б її в світанковій красі.

Текло тепло під дах і верби ...
Уже прийшла година вербна
З чиєїсь доброї руки –
І розтривожились думки,
І тиша голуба озерна,
Аж чути, як тріскочуть зерна
У заколисаній ріллі,
У лоні щедрої землі.

Озимина зійшла, зійшла озимина,
Ви бачите, яка це дивина?
Зійшла озимина не в перший раз,
А як по-новому вона дивує нас.
Вчимось і ми в озимини –
В собі шукаємо весни.

В степу

Тут час мов зупинився, не спішить.
Про темп шалений і не має гадки,
Розв'язує правічності загадки
З питанням: перебути чи прожить?

І степ живе. І зводиться трава,
Гойдаючи тумани полинові.
В своїй неперевершеній обнові
Під зорями неквапно ожива.

Я книгу життя читаю, читаю –
Своєї долі нитку согаю.
Тоненьку нитку, яку обривають,
Подалі ока мого ховають...
Читаю книгу, читаю вірші –
Та виривають найцікавіші...

Зелені свята

Заклечали бабусині стріхи
І зійшлись до стареньких лав,
Де волоські ростуть горіхи
І де свіжість од джерела.

Посідали собі укупі,
Наслухаючи запах м'яти ...
Чулись танці вечірні в клубі,
А бабусі стрічати свято.

Край неба блискавка ряхтить.
Як за грозою я вже скучив.
Вона мені не надокучить –
Нехай над нивами гостить.

І принесе дощі до мене,
Що рясно краплями впадуть.
Я підкладаю теплі жмені –
І на побачення іду.

Білі квіти

П.П. Чакіру, художнику

Його юність по селу пробігла.
Протоптала стежку на луги,
Де надії квітка біла-біла
Цілувала в травах береги.

В морі квітів польових купався
Під сузір'ям вічного Ковша,
У полон до них навек попався –
Там і залишилася душа.

За оте єдине диво світу
Він віддав би профіль пірамід.
І зігріті його серцем квіти
Тягнуться у майстрів небозвід.

Хоч роки невпинно відпливають,
Але квіти вже не відпливуть.
В акварелях ніжно оживають,
Бо в душі із юності живуть.

Найкраще пишеться вночі,
Коли в садках розквітнуть вишні
І в тебе сну уже не вийшло,
Як і у перших сіячів.

І я засію білу ниву
Словами щирими комусь,
Рядочками не перетнусь.
А вижне хто – буду щасливим.

Полум'я кульбаб

Іскрять росинки на калині,
Підбилось сонце з-за горба,
А попід вербами в долині
Розквітло полум'я кульбаб.

І хтось над ним вже душу гріє.
Чия то стомлена душа?
То, певне, Мавка тихо мріє,
Чекає свого Лукаша.

І вся в надії, на відсонні
Над нею схилена верба...
А проти хат мрійливо-сонних
Розквітло полум'я кульбаб.

Білі лебеді на плесі
І лілеї на воді.
Ми такі ще необачні
І такі ще молоді.

І такі на слово гострі –
Пальця в рота не клади,
І такі ще безтурботні,
І не відаєм біди.

І не знаємо ще того,
Що кохання обпече,
І кохана з кимось іншим
До світанку утече.

Ще не знаємо, як пити
Повний келих гіркоти,
І не рве ще груди болем
Дикий відчай самоти...

Ми такі ще нерозважні
Видивляли отоді –
Білі лебеді на плесі
І лілеї на воді.

На чорно-білих клавішах зими
Грає вітер колискову пісню
Сосновому лісу.
Ти клавішів тих торкнулась –
І збудила зелений сон.

Світлий день у світлих росах –
Світлі думи восени.
Пожовтіли вербам коси.
Не біда – лиш до весни.

Не біда, коли незгоди,
Бо мене надійно ждуть.
Крізь погоду і негоду
Я на те чекання йду.

Допоки білий світ і дати,
Допоки Ви в моїх очах,
Я буду жити і страждати.
Буде в мені моя печаль.
Ми у розлуки на прицілі –
І вже, здавалось, все пусте.
Та раптом поміж терноцвіти –
Рушник Ваш вишитий цвіте.

До гаїв спускаються покоси,
Золотою стежкою пливуть,
Де верба манірно стелить коси
На сріблясту шовкову траву.
Де на звабу зоряна калина
Заклика дівчат і парубків.
І буде безмірна їм хвилина
У гаю на стику двох віків.

Ти отам...
А я отут у роздумах,
Бо і ніч оця – мені не ніч,
Бо і спокій – це мені не спокій,
Що згорнувсь калачиком до ніг.

Розкладаю все, як на терезах,
Все, як є...
І врешті мовчазний
Відчуваю тільки свою совість,
На яку упала тінь вини.

Трави прив'ялі бадилинки
Пересихають на ходу.
Стоять спустошені долинки,
Немов опущені в біду.

І жовтень стежечку мете
Чи для зими, чи для кохання?
Хто відповідь на це питання,
На це питання непросте?

Везло в житті мені на друзів –
Надійно з ними так було.
Тепер же думка у напрузі:
Чи їм на мене повезло?

Птахи пісні веселі відспівали –
І відлетіли до чужих країв.
Отут вони учора ночували –
Ще теплі гнізда на руках гаїв.

Не було болішої згуби
В моїй ще відкритій душі.
Здавалося, ті ж були губи,
Але поцілунки чужі.

Радієм, як знаходимо
Ми істини свої,
Забувши, що вся істина –
У пошуках її.

Зелені свята... Я так хочу
В минуле літо повернуть,
У хвилю жита упірнуть –
Нехай русалки залоскочуть.

Дорогі ці листи мені,
Дорога в них і кома кожна.
І від них лиш зігрітись можна –
Я ж згоряю у їх вогні.

Вже у садках сріблясте листя
Торкнуло сонячну струну.
Та спить ще людство у колисці,
Не може вирватись зі сну...

До мого дитинства
Рукою подати,
Але не доїхати
І не дійти.

Сніжинки ждані
Скільки днів –
Розтанули
У поцілунку.

Дерева теж чекають слів,
Деревам теж потрібно ласки.
Вони, мов люди, на землі.
Та не ховаються за маски.

Буває в нас щасливий час.
Коли розквітнуть наші вишні,
Ми в них вдивляємося грішні –
Вони вдивляються у нас.

На мене зла ви не тримайте,
Не лийте жовч в вино моє.
Прийміть мене таким, як є,
Або і зовсім не приймайте.

ПОЗА ЗБІРКАМИ

Шануймо, друзі, нашу волю

Шануймо, друзі, нашу волю
І будьмо вдячні їй за те,
Що дала віру в крашу долю,
У слово рідне і святе.
Вона відводила напасті,
Великі біди і малі
І не давала нам пропасти
На щедрій батьківській землі.

Не всім ще героям
Написані оди –
Від синіх морів
До карпатських вершин.
Не випитий нами
Ще келих свободи,
Здобутий в епоху
Козацьких старшин.
Ще вітер не дме
В незалежні вітрила,
Які ми напнути
Не годні самі.
Ми дуже щось довго
Випростуєм крила
І довго блукаємо
Ще у пільмі...

Доля

Вже не висять над нами палаші,
І пісня понад берегом лунає...
Якби ще похреститись у Дунаї
І змити відчуття раба в душі,
І серцем повернутись до добра,
І не купитись більше на обмані –
На лозунги заклично-полум'яні.
І долю шанувати нам пора,
Підняти її вартість у ціні
У душах наших, а не на папері...
Бо доля не постукає у двері
І не примчить на білому коні.

У кожного в житті своя весна,
Своє кохання і своя зажура,
А віра для усіх лише одна –
До неї кожна тягнеться натура.
Серця іще за ґратами грудей –
Не втримати їх віру вільно жити,
Бо новий день надією гряде,
Де вірі маєм правдою служити.
Вінки тернові знімем з голови,
Поставим на вівтар свободи славу.
Пора нам закачати рукави –
І вільну розбудовувати державу.

Ми чеснот не розміняли,
Ми не прагнули в Едем,
Духу рабства не прийняли –
Духом волі не живем.
Бо у волі нам спасіння –
Наша віра в ній свята,
Що з козацького насіння
В наших душах пророста.

Скіфська баба

Б. Сушинському

Стоїть вся обцілована вітрами
З печальними очима на Дунай.
Кому не лінь – їй залишали шрами,
Коли в степу кривавився курай,
Коли ордою в полі килиїмським
Кривих мечів проносились полки,
Де прапор закріпили український
Назавжди запорізькі козаки.
Стоїть вона у зоряній оздобі,
Століть перебираючи думки,
Стоїть вона у маминій подобі,
За долю нашу молиться віки.
І доки у степу є скіфська баба,
І є онуки бабі не чужі,
Жовтітимуть на березі кульбаби,
Синітимуть Дунаю рубежі.

Мова

Вона, як музика довкола,
Як диво, вплетена в пісні.
Не зраджу їй уже ніколи –
Вона від матері в мені.
Уже підняла із руїни
Свою нескорену красу.
Любов до мови України
Я з честю й гордістю несучу.
Через калинові долини,
Через тумани і сніги,
Любов до мови Батьківщини,
Де наших предків береги.

Повернення

Стривожили ранок пташинії зграї...
О, скільки уже повернулося зграй!
Вони тут удома, в казковому краї,
Де тихі заплави, де річка Дунай.
Чужими чужі їм далекі країни –
І серцю пташиному там не пристать.
... Їм рідний удома і дим України,
Де в чистому небі навчались літати.

Право на добро

Ми на добро лиш маєм право,
Яке до серця йде згори...
Якщо не робиш добру справу,
То краще зла вже не твори.
Його і так доволі всюди,
Що криком хочеться кричать.
Та я дивуюся, як люди
Бідують, плачуть і мовчать,
І зводять руки божевільні
В молитвах десь на самоті,
Що стали вільні. Боже, вільні...
Хоч і розп'яті на хресті...
А, може, правом скористатись
Усім нам, грішникам, пора
І з тінню зла навек розстатись
В весняних паростках добра?

На Дунаї – ані хвилі,
Вечір в березі притих.
Лиш якась пташина квилить
Серед заростей густих.
Десь листочок обірвався
З гілки жовтої журби –
І у серці зойк озвався
Одинокі верби...
А Дунай тече крізь літо
Попід шляхом чумаків
В двадцять першому столітті
З духом славних козаків.
В море пісню солов'їну
Зносить вічна течія...
Де любов до України
Починається моя.

Мій шлях у степ, у вічні трави,
В прадавню гойдалку душі,
Куди збираються заграви
І вільний вітер комишів.
Пропахну вітром і травою,
Пірну в туман – гіркий полин,
Проймуся піснею живою,
Де грає кожна із стеблин ...

Сліди часу дощі розмили,
Пройшлись по долі лемеші,
Комусь я був тоді немилий –
Лиш ти кохала від душі.
І чорнота твого волосся
Мені спадала на плече,
І мовкло птиць різноголосся
У східній усмішці очей.

Ти мені найдорожча людина
В загадковій своїй таїні.
І любов незрадлива єдина
Переповнила серце мені.
І засяяла дивним промінням,
Як осінній березовий ліс,
І доводять мене до змарніння,
До безтями, до болю, до сліз.

Шелест зів'ялого листя
гонить осінній вітер.
Смуток легким туманом
ліг на зап'ястя віт.
І у тумані жінка
свічку любові світить,
щоб уночі виднівся
шлях до її воріт.

Переборене вагання
Згарячило кров.
В круговерть твого кохання
Кинусь стрімголов.
Потону у поцілунку,
Розчинюся там –
І не буде порятунку
Ні душі, ні нам...
І нехай вже... будь-що буде...
Владарюй, любов!
Ти у мені ніжність будиш
І бентежиш кров...

Допоки хилиться трава
І розквітають незабутки,
Я буду в віршах і словах
Переосмислювать здобутки.
Перегортати календар
Усіх своїх прожитих років,
І вивіряти Божий дар,
Що випав долі ненароком,
Де в проміжку серцебиття
Лиш незабуткове зітхання
Блукало в травах без пуття –
І било в дзвін мого кохання ...

ПІСНІ

Музика Кузьми Смалія

Білі коси

Ми знайомі всього – аж нічого,
І збирати пішли вже гриби.
І робилося легко від чогось,
Де високі смереки й горби.
 А знайшли переспілу ожину,
 Де не стало вже видно села.
 Ну чому ти мені не дружина?
 Де раніше до цього була?
Де були твої білії коси,
Твої очі, як льон, голубі?
Скільки літ я топтав ранні роси,
А тепер лиш зустрівся тобі.

Не поспішаючи
Em
Ми зна-йо-мі всьо-го-аж ні-чо-го і зби-
D7
ра-ти піш-ли вже гри-би. і ро-
Em
би-ло-ся лег-ко від чо-гось, де ви-
со-кі сме-ре-ки й гор-би. і ро-ли-би

Гомін степу

Вслухаюсь я у гомін степу,
В його сивіючий полин.
Життя без нього, як без тебе,
Як без води старенький млин.

Приспів:

А у степу така трава,
А у степу усе буяє,
І закрутилась голова,
І серце в грудях завмирає.

Єдиним звуком доторкнися
До вкрай напнутої струни,
І на світанку повернися,
Коли дрімають ясени.

Приспів.

Коли довкруз нема ні звуку,
Коли ще спить нічний вертеп,
Я простягаю тобі руку –
Давай втечем в Буджацький степ.
Приспів.

Ой, за Дунаєм голубим

Пожвавлено

Вслу-хав-юсь я у го-мін сте-пу, вно-го си-ві-ю-чий по-лин. Жит-тя без ньо-го, як без те-бе, як без во-ди ста-рень-кий манн. А у сте-пу та-ка тра-ва, а у сте-пу у-се су-я-є. і зак-ру-ти-лась го-ло-ва, і сер-це вгру-дах зав-ми-ра-є. // і сер-це вгру-дах зав-ми-ра-є.

Ой, за туманом, за лиманом,
 Ой, за Дунаєм голубим
 Стоять козацькії намети
 Назло всім ворогам лихим.
 То запорожці-задунайці
 В новий похід кують шаблі,
 Вони ще вірне скажуть слово
 За волю матінки-землі.
 Вони за буй-очеретами,
 Що аж сягають Сулини,
 Чекають знак, що вже готові
 Пустить над плавнями дими.

Не поспішаючи

Ой за ту-ма-ном, за ли-ма-ном, ой за ду-на-єм го-лу-бим сто-ять ко-заць-кі-ї на-ме-ти на-з-ло всім во-ро-гам-ли-хим, сто-ять ко-заць-кі-ї на-з-ло всім во-ро-гам-ли-хим. То за-по-ро-ж-ці-за-ду-най-ці.

ПРИСВЯТИ

Валерію Виходцеву

Ти пролетів розпеченим болідом
На темнім небосхилі між хмарин,
І став для мене надзвичайним гідом
В казковім царстві невловимих рим.
Світити людям – це властивість вдачі,
Помножена на праведні труди,
А хто твій світ одним хоч оком бачив,
Його запам'ятає назавжди.
Охолодив тебе байдужий Космос,
Собі твою енергію забрав,
І ти тепер, крізь хмаровиння косми,
Всміхаєшся розливами заграв.
Попереджаєш нас розклатом грому
Про непомірну хитрість ворогів,
А як побачиш, що замерзли вдома,
То вкриєш землю ковдрою снігів.
А як угледиш наше сумування,
Бо розпач від утрати ще не вщух,
Долучишся до нашого ридання
Нестримними потоками дощу.

Анатолій Єфименко

Хай «Дзвони вічного добра»
Живуть в душі і не вмирають,
У білий світ благословляють,
Немов хатиночка стара:
У білий світ приходять люди,
На землю – грішні і святі,
Бо є кохання ще в житті.
Ще є добро завжди і всюди.
Є вільність поля і гаїв,
Є дивна пісня солов'їна.
І є ще ненька-Україна,
І друзі вірнії мої.

Володимир Сімейко

В. В.

Роки спадають падолистом.
Дощі розсипались намистом.
Лише живуть життєві миті
На сторінках, мов у міжвітті...
Твоя душа бринить невпинно
У кожному слові: «Україна!».
Ряхтять зірками на калині,
В очах, що люблять і донині.

Євгенія Томша

СЛОВО ПРО ПОЕТА

літературно-критичні студії, відгуки, спогади

Наталія Ожогова,
журналіст

Два художники, два мандрівники

Вони знову зустрілися в Ізмаїльському будинку художника. Петро Чакір збирався до Угорщини на щорічний симпозиум емалярів, а у Валерія Виходцева тільки-но вийшла у світ збірка віршів «Полум'я кульбаб» в одеському видавництві «Маяк». Приїхавши до Ізмаїла, поет з Кілії не міг не зайти до свого однодумця по творчості, тим більше, що один з віршів у новій книзі присвячено ізмаїльському художнику. Він називається «Білі квіти» [...] Вони говорили про життя, про творчість, про знайомих художників та поетів, згадували ізмаїльського кобзаря Михайла Василюка, про якого в «Полум'ї кульбаб» також є вірш. Поет цікавився думкою майстра графіки про художнє оформлення своєї книжки, яке він виконав сам. Наче у відповідь на це, Чакір написав на «своїй» сторінці збірки: «Колезі-художнику...». «Ну ось, – засоромився Валерій Опанасович, – тепер я нікому не зможу ваш автограф показати: який же я художник!».

Він мав на увазі свої милі графічні заставки до віршів. Але варто почитати самі вірші – і одразу зрозуміло: художник, звичайно ж, художник! Іноді такий, що малює рідні пейзажі, і завжди – пейзажі душі. А як вони перетікають один в одного, і з ліричного пейзажу народжується лірична філософія, також можна побачити у збірці.

... Природа для художника – живописця чи поета – тільки привід і спосіб заглянути в душу людини і всесвіту. Акварельна м'якість української мови ще більше зближує графіка та поета.

Але головне, що їх ріднить, – особливе художнє світосприйняття: зануреність у життя, почуття сердечної причет-

ності до всього існуючого і до всього того, що відбувається, – і в той же час деяка відстороненість, яка дозволяє відрізнити велике від малого, вічне від швидкоплинного. І ще почуття відповідальності за свій талант, який ти зобов'язаний реалізувати, якщо природа наділила тебе ним. Тому у одного виставки, симпозиуми, учні, а в другого – книги, публікації, виступи. Обоє відвідує сумнів: кому це зараз потрібно – картини, вірші?.. І обидва погоджуються, що це потрібно завжди, навіть якщо і не винагороджується негайно.

Чакір розповів про людину на прізвище Карачабан, котрий багато років тому в молдавській Бешалмі, що під Комратом, створив музей гагаузької культури. Ця людина трагічно загинула, за його справу постраждала і його сім'я, але живе музей, у який він вклав всі свої сили і кошти. Важливо лише те, що залишиться після тебе людям – музеї, картини, вірші, – говорили художники.

(Одеські вісті. 1998. 03 вересня).

Галина Райбедюк,
професор Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

Особливості творчого самовираження кілійського поета Валерія Виходцева

Пропонована розвідка є першим підступом до комплексного й різноаспектного дослідження поетичної спадщини одного з найталановитіших митців слова Українського Придунав'я Валерія Виходцева. У статті висвітлюється естетична природа його лірики в її індивідуальній своєрідності. Розглядаються домінанти мистецького світогляду поета крізь призму творчої саморефлексії, аналізується структура авторського «Я» і модуси його текстуального втілення, характеризуються рівні естетичного самовираження у

зв'язку з авторською свідомістю, з'ясовуються особливості художнього мислення як формотворчого чинника естетичної системи. Основну увагу зосереджено на особливостях суб'єктної сфери авторського тексту, зумовленої інтровертованим типом характеру. Розкрито художню функціональність та естетичну самодостатність архетипної образності як сутнісної складової ліричного нарративу поета. Проаналізовано його мовну самопрезентацію на рівні мікроструктури тексту (стилістично маркована лексика, тропи, фігури, акцентовані звукові явища) в ракурсі мистецької самоідентичності. Встановлено перспективні шляхи наукового осягнення художнього світу лірики В. Виходцева з позиції сучасних інтерпретаційних парадигм.

Ключові слова: авторський текст, саморефлексія, домінанта, авторське «Я», ліризм, суб'єкт лірики, архетипний образ, мистецька самоідентичність.

Постановка проблеми в контексті сучасної науки та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Постать кілійського поета Валерія Панасовича Виходцева (1949–2003) в літературному інтер'єрі Українського Придунав'я останніх десятиліть ХХ століття видається дещо осібною з огляду на ідеалізм ліричного самовираження, романтичні візії, неприйняття стереотипів соціально ангажованого художнього вислову, ненастанне прагнення гармоніювати світ. Його вповні можна вважати репрезентантом позачасової поезії, послідовником віталістичної концепції давньоукраїнського мислителя Григорія Сковороди з його націленістю на апостольську духовну вивершеність та особистісне самовдосконалення. Він створив неповторний гімн красі життя, утверджуючи його високе начало, спрагу ідеального, асоційованого з християнськими морально-етичними та національними пріоритетами.

Знакова збірка В. Виходцева із символічної назвою «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл – Кілія, 1998) (як, власне, й наступ-

на – «Полум'я кульбаб» (Одеса, 1998)) вписала особливу сторінку в культурний ландшафт придунайського краю, ставши його окрасою, візитівкою в загальнонаціональному духовному просторі. Засновник кілійського літоб'єднання «Дунайська хвиля» (м. Кілія – районний центр на півдні Одещини), член Національної спілки письменників України (2000 р.), дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Гранослов», один із співавторів видання «Артекультура» в Мілані, він відчутно розширив уявлення про митця регіонального рівня, натомість заявив про себе як про рідкісного майстра пера європейського засягу.

Загальна атмосфера художнього простору лірики В. Виходцева формує самотню естетичну ауру, своєрідний ритмічний малюнок, унікальну багатоголосу авторську картину світу. В контексті творчості придунайських митців слова він вирізняється глибоким ліризмом поетичного самовираження, самозосередженістю та самоконцентрацією, гранично індивідуальним світосприйняттям і світовідтворенням, іманентністю українській ментальності та фольклорно-літературній традиції. Інтимізація його художнього вислову виражається на усіх рівнях авторського тексту. Вона відчутна і в смислових вимірах лірики, й у жанрових модифікаціях, і у формальних ресурсах поезики (лексичному, версифікаційному, звуковому тощо). Вірші митця відзначаються «глибоким психологізмом, багатогранністю манери письма, органічністю ліричного начала, всеохопним тяжінням до любові і добра, неупокореним заглибленням у національні корені буття народу» [2, с. 2].

Дослідження духовних основ художнього мислення В. Виходцева та ключових аспектів його естетичної системи органічно вписується у формат тенденції сучасного літературознавства з його націленістю на збереження автентичності регіональних культур у їх багатстві та розмаїтті. Статтю підготовлено як складову частину комплексної теми наукового проєкту Ізмаїльського державного гуманітарного університе-

ту «Регіональна література і живопис етнічних груп Українського Придунав'я як засіб формування колективної ідентичності локального соціуму» (наказ МОН України № 1466 від 28.12.2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове освоєння творчої спадщини В. Виходцева сьогодні перебуває на початковій стадії. Більшість із дотепер написаного про художній світ його лірики – це переважно спогади близького оточення митця, невеликі за обсягом ювілейні публікації, що вряди-годи друкувались на сторінках регіональних російськомовних періодичних видань (переважно кілійської газети «Дунайская заря»). Деякі аспекти індивідуального стилю В. Виходцева розглядає у своїй статті О. Томчук, зосередившись на рівні художньої мови його поезії, потрактувавши колоративи як авторський прийом моделювання художньої картини світу митця [10]. Аспекти естетичного модусу художньої історіософії поетів Придунав'я, а в цьому контексті й В. Виходцева, розглянуто нами у спеціальній студії [7]. Контекстуальний підхід до інтерпретації художнього світу лірики В. Виходцева подано в колективній монографії науковців Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Г. Райбедюк, Л. Рева-Левшакова, А. Соколова, О. Томчук). Автори розвідки одноставно вказують на вкоріненість лірики придунайських митців у загальнонаціональну літературно-мистецьку традицію, водночас виділяючи як іманентну складову художнього світу кожного з них (В. Виходцева в тім числі) регіональну атрибутику та етноміфологемну поетику. З огляду на регламентовані межі монографії усебічно проаналізувати творчий доробок кілійського митця як цілісної художньої системи автори праці закономірно не змогли, пунктирно окресливши оптимальні шляхи подальшого дослідження. Основна думка, що її резюмовано в монографії, полягає в тому, що «досить рідкісні публікації говорять про певні прогалини в дослідженні розвитку літератури нашого краю» [11, с. 146].

Наукові завдання статті. Серед дослідницьких завдань виділяємо виявлення сутнісних ознак художньо-філософського складу індивідуалізованого «Я»-поета як митця-інтроверта та обґрунтування його творчого самоозначення у поетичному слові, архетипній образності й мовній самопрезентації.

Мета статті – з'ясувати особливості мистецької ідентичності В. Виходцева крізь призму суб'єктної сфери авторського тексту та індивідуальні ресурси поетики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Своєрідність будь-якого мистецького феномену безпосередньо пов'язана з особливостями художнього мислення автора, його здатністю до самовираження у слові, тільки йому притаманними шляхами творчої реалізації художньої свідомості, індивідуальними засобами зображення й вираження тощо. Саме від специфіки художнього мислення письменника найбільшою мірою залежить стильова палітра творчості, власні закони організації матеріалу в єдине ціле, що ним є його текст як індивідуальна образна макроструктура (інша, художня реальність). У зв'язку з цим, як справедливо зазначає Г. Ключек, «пізнання закономірностей художнього мислення автора є не чим іншим, як пізнанням «регулятора» його поетики або ж, інакше кажучи, системо/формо/стилетворчого чинника його творів» [6, с. 61].

Рефлексивне осягнення суб'єктом власного внутрішнього буття відкриває перед інтерпретатором світоглядну основу художності його текстів. Адже саме крізь призму саморефлексії митець повертається до сприйнятих та осмислених реалій уже на іншому рівні, в художньому режимі самоосмислення на тлі особистих, національних, загальнолюдських проблем. Означені підходи наукового пізнання творчої особистості уможлиблює створення цілісного уявлення про мистецьку індивідуальність, її внутрішній простір. Ідеться не про його поривання зв'язків із простором зовнішнім. Радше навпаки, оскільки контакти особистості із зовнішнім світом обмежені фізичними законами локального простору. Тому такі митці слова завдяки своїм вродженим психологічним особливостям і рідкісній схильності до саморефлексії здатні

формувані неповторний внутрішній простір. Відтак їх творче самовираження оприявнює медитативні стани й широкий спектр розмислів над власним життям як частиною Всесвіту.

Саме такою є мистецька субстанція В. Виходцева. В максимальній самозосередженості закладені основи «інтиму» (М. Наєнко) його письменницької праці, «секрети поетичної творчості» (І. Франко). Виразною типодиференційною ознакою стильової манери кілійського митця є рідкісна здатність підмічати й вербалізувати навіть звичайні буденні речі, тривіальні явища, поетизувати довкілля, глибоко особистими тональностями передавати власні уявлення про вічні істини буття, загальнолюдські животрепетні проблеми. Для нього, як, скажімо, для класика української лірики А. Малишка, не існувало «не поетичних» тем, і в цьому, мабуть, «найбільше виявляє себе істинність мистецького обдарування» [4, с. 167]. Творча еволюція В. Виходцева має свою особливість. У його біографії немає так званого періоду учнівства. Про перші друковані поезії митця не можемо говорити як про звичну пробу пера. Він не поспішав із публікацією творів, тому що «висвячення “вірша в собі і для себе” завжди було для нього явищем самодостатнім» [9, с. 4].

Мотивна структура лірики В. Виходцева багата й розмаїта: філософське осмислення буття (цикл «Світ краплини»), історична минушина народу (цикл «Козацькі люльки», вірші: «Скіфська баба», «Доля», «Шануймо, друзі, нашу долю»; пісня «Ой, за Дунаєм...»), проблеми рідної мови («Літера до літери», «Мова»), призначення слова й роль митця («Я виважую слово», «Найкраще пишеться вночі»), краса людських почуттів (цикл «Молитва коханню»), місце мистецтва в житті людини («Скрипка», «Бандура», «В кімнаті Михайла Василюка»), повернення до витоків («Я родом з Поділля...», «Ой, Поділля, моє Поділля!»). Об'єднуючим началом смислового поля лірики поета є загальнолюдські, вічні вартості, насамперед, добро та біль за людину («Дзвони вічного добра», «Право на добро»). Близьке оточення

В. Виходцева свідчить про його тонку натуру, глибоку душевність, доброту, лагідне ставлення до людей. Мабуть, саме тому «біль вчувається у багатьох його віршах [...] чи це вірші-притчі чи вірші-спогади, роздуми чи романтичні козацькі пісні [...] відгомони минулої війни чи вірші про друзів – завжди перед нами чесна й чутлива людина зі своїми радощами й тривогами, почуттями й думками, зі своїм внутрішнім світом» [8].

Окрему сторінку в доробку В. Виходцева становлять вірші, в яких опоетизовано буджацький край, ріку Дунай, місто Кілію, бессарабські степи й сиві лимани («Ой, за Дунаєм голубим», «Буджак», «Гомін степу» та ін.). У віршах цього тематичного спектру відстежуємо особливу ліричність. Її формує семантичний аспект художньої мови, що її автор використовує як маркер вираження свого глибоко інтимного ставлення до зображеного (славне, рідний). Злитість ліричного героя з рідними просторами увиразнює присвійний займенник (мій) та експресивна лексика (планеточка): «Славне місто Кілія – / Тут планеточка моя / Біля рідного Дунаю. / Я завжди його впізнаю...» [2, с. 47]. Буттєві реалії прочитуються в багатьох віршах, в яких зафіксовано ліричні одкровення, сповнені емоційними переживаннями, сповідальними інтонаціями, апельвованими до придунайських просторів, що стали для поета другою рідною батьківщиною (народився в селі Байбузівка Савранського району на Одещині). Ці реалії передаються багатими ресурсами онімного складу лексики, в яких на експліцитному рівні прочитується придунайський антураж. Вони є невід'ємним сегментом художнього простору авторського тексту В. Виходцева, як і всіх митців Українського Придунав'я: «В надвечір'ї неозорий / Степ Буджацький догора, / А у небі ясні зорі / Від Дунаю до Дністра» [2, с. 14].

В. Виходцев у своїй ліриці відчувається невимушено, природно. Його рядки, попри драматичне звучання та легкий смуток, перейняті потужним віталістичним пафосом, фіксацією улюбленого ним стану осяяння, романтичного здивуван-

ня світом, бажання «слухать вічну течію і пізнавать природу істин...» [3, с. 5]. І ця риса характеру значною мірою визначила загальний настрій ліричної стихії його поезії: «Та вірю я, що в чийсь грудях / Не стане місця холодним грудням...» [2, с. 91]. Тонка акварельна манера індивідуального письма, вроджена чистота й рідкісна ясність світовідчуття й світовідтворення, особлива увага до краси в усіх її проявах, до людської долі – це ті ознаки творчої манери, котрі склали основу художнього стилю поета. Ця риса його творчого самовираження особливо виразно прочитується у лаконічних, естетично довершених медитативних катренах, філософськи насажених і водночас глибоко ліричних. Для potwierдження наведемо одну з багатьох можливих художніх ілюстрацій – чотиривірш із циклу «Світ краплини» (збірка «Дзвони вічного добра»): «А місяць на небі гострий: / Лиш ручку – і серп уже... / Не підем сьогодні в гості, / А підемо щастя вжнем» [2, с. 85].

Суб'єкт лірики В. Виходцева засвідчує яскравий взірць інтроспекції. Якщо він і торкається ідеологічних проблем (переважно історіософського характеру, приміром, у циклі «Козацькі люльки»), то його ідеологія межує з високою естетикою (за суттю й за формальними ознаками). Як поет, він увесь заглиблений у спогади, притчі, у фольклорну заромантизованість козацької пісні, в оту відстороненість від велелюддя, котра ріку його творчості, як і омріяну ріку дитинства, перетворює на ріку вселюдської самотності» [9, с. 4]: «Порожньо так... Але вже тісно думам... / І ще гіркіші стали полини...» [2, с. 86].

У внутрішньому просторі авторського тексту В. Виходцева наскрізний мотив самотності оприявнює його архетипну природу. Бо ж ідеться радше про феномен психологічного характеру як установку свідомості, що її основоположник аналітичної психології К.-Г. Юнг назвав архетипом. Його образні трансформації в ліричному наративі поета виражають внутрішній буттєвий стан особистості, внаслідок якого

«виникає індивідуальна самосвідомість» [5, с. 142]. У зв'язку з текстуалізацією архетипного образу самоти у його творчості, вочевидь, годилось би вести мову про давньоукраїнську філософсько-мистецьку традицію самотництва як покликання, відмінно від самотництва як «ущемлення». Його результатом, як відомо, є ушляхетнення духу. В ліриці В. Виходцева ця традиція прокреслюється доволі ясно й прозоро. В цьому сенсі архетип *самоти* як психологічна домінанта художнього мислення поета і як стрижневий мотив його лірики засвідчує перманентність не лише художнього процесу, а й психологічних особливостей ментальності української нації. У віршах означеного смислового поля рельєфно прочитується код творчої самоідентичності поета, його мистецького самовираження у слові: «Я виважую слово, / Я відшукую голос / У багатоголосі / Єдиний, свій» [2, с. 62].

Починаючи з перших публікацій, В. Виходцев звернув на себе увагу передусім силою та чистотою почуттів ліричного героя, що передаються медитативним плином думки та врівноваженістю його поетичного вислову, виразною презентацією авторського «Я», зануреного у світ особистих думок і почуттів. Його іманентною складовою є філософське самозаглиблення, до певної міри втеча у власний внутрішній простір заради уникнення деіндивідуалізації: «Ніхто вже мою душу не впіймає, / Хоч в словоблуддя плутали своє. / Душа поета вільну вдачу має / Й кордонів тут ніяк не визнає» [2, с. 85]. (Художня функціональність архетипу *душі* – окрема тема спеціального фахового дослідження).

Творче самовираження В. Виходцева рельєфно прочитується в документальних «кадрах» його особистого життя, зокрема, у віршах, присвячених колегам по перу. Вони увиразнюють мистецькі уподобання, ліризують рух авторської свідомості у напрямку до творчого осяяння, вносять корективи в біографічну канву й водночас у творчу поставу митця: «Скіфська баба» (присвята одеському письменнику Б. Сушинському); «Можливо, я себе гублю...» (присвята кілійсь-

кій поетесі Є. Томші); «Яке в нас небо неозоре» (присвята татарбунарській поетесі Г. Лисій); «Білі квіти» (присвята ізмаїльському художнику П.П. Чакіру). На особливу увагу тут претендують віршові присвяти М. Василюку, з яким В. Виходцева пов'язували тривала дружба й близькі творчі взаємини («Бандура», «В кімнаті Михайла Василюка»). Вони перейняті особливим ліризмом, високим рівнем драматизму, кульмінація якого сягає душевного надриву автора у зв'язку з трагічною загибеллю поета-кобзаря, пристрасного співця «Придунаю журавлиного»: «Затихла бандура – не грає. / Не торкнуться пальці її. / І ніколи уже не розкрає / Моє серце і думи мої» [2, с. 21]. Для підсилення ліричного начала та емоційного стану автор вдається до традиційного засобу персоніфікації (бандура «тужно зітхає») та емоційно маркованої лексики («самітня бандура», «гаптована журбою»), що формує естетичний потенціал твору.

Вірші-присвяти В. Виходцева виявляють джерела формування тексту. Вони не тільки суттєво доповнюють інформацію про адресата, але й репрезентують ліричного суб'єкта митця. Тому їх можна вважати певною мірою автороцентричними. Тут емпіричний автор перебуває у межах власного тексту. Уведені до сюжетики віршів життєві реалії оприсутнюють риси психологічного портрета самого поета, увиразнюють його творчу самохарактеристику та самономінацію. У такий спосіб розгортається автокомунікація «Я» / «Інший» із мистецької дистанції; сам же текст унаочнює інтенції автора, його жагу ідеального, ідею сквородинівської екогармонії, котру він акцентує в естетичному просторі інших майстрів слова, звуку, пензля, як, приміром, у присвяті художнику П. Чакіру: «За оте єдине диво світу / Він віддав би профіль пірамід» [3, с. 26]. Текст присвяти поет ліризує багатьма властивими його манері формальними ресурсами, зокрема, емоційно насаженою лексикою (ніжно, зігріті), колоративами («надії квітка біла-біла»), незужитими метафоричними структурами («зігріті його серцем квіти», квітка «цілувала в травах береги») тощо.

Багате смислове «ложе» художнього простору лірики В. Виходцева становить її архетипальний модус. Крім зазначеного вище архетипу Самоти, відповідне ядро творчого самовираження поета становить художній синтез національних архетипів *хати* й *матері* в поєднанні з образами міфологічної генези (вишня), котрі структурують національний варіант універсального архетипу *світового дерева*. Текстуалізуючи доволі широкий діапазон асоціативних зв'язків, ці образні структури набувають статусу символічних. Адже відомо, що образи матері й хати (оселі, дому) є свого роду ментальними стереотипами, що ретранслюють в художній текст давні уявлення про людину і світ – від праслов'янських повір'їв і народних пісень до художньої свідомості сучасних митців. У В. Виходцева означений образний ряд збагачений індивідуально-авторськими асоціаціями. Естетизація образу вишневого цвіту символізує живу сув'язь між світами, особисту причетність автора до вічного колообігу життя. Потвердженням сказаного є вірш, що має симптоматичну назву «Вишневий цвіт»: «Квітнуть вишні в квітні біля хати – / І зробилось біло у саду, / Де мене чекає біла мати, / Зупинивши стомлену ходу...» [2, с. 13]. У віршах В. Виходцева частотними є ліричні сюжети, в яких зазначені образи набувають архетипної конотації, стають мовними знаками із внутрішньою формою безсмертя, світової рівноваги. Цьому сприяють естетичні функції широкого спектру колоративів, що є ключовими маркерами ідіостилу митця. Особливо значущим для нього є білий колір. Маючи архетипну генезу, світла барва виступає символом духовної та душевної чистоти, гармонійного світопорядку. Як підкреслює О. Томчук, у використанні білого кольору поет «явно слідує фольклорній традиції зображувати навколишній світ у світлих барвах з виключно позитивною семантикою» [10, с. 138]. Таких прикладів у його доробку чимало: «Біле поле. Деревя білі. / І над ними прозора ніч / Задивилась у білі ріллі, / В біле видиво протиріч» [2, с. 17].

Творче самовираження В. Виходцева передається й через особливості самобутньої атмосфери тексту, котра асоціюєть-

ся з музичною. Тут панує своя система лейтмотивів, настроїв, фонічного інструментування (звучні рими), що формують своєрідний інтонаційно-ритмічний малюнок, підтекст значень, музичну й образну організацію мови. Невипадково значну частину віршів митця покладено на музику. Окремі з них і образною системою, й ресурсами поезії, що ліризують текст, функціонують у типологічному річизні фольклору (наприклад, вірш «Ой, за Дунаєм голубим...»). Свою причетність до світу автор передає з допомогою активного використання парадигми особового та присвійного займенників, котрі увиразнюють суб'єкту сферу тексту, у такий спосіб його ліризуючи: «Допоки Ви в моїх очах, / Я буду жити і страждати, / Буде в мені моя печаль» [3, с. 39].

Сутнісним маркером глибокого ліризму поезії В. Виходцева є синтаксична організація тексту, зокрема частотні плеонастичні фігури (анафори) та фігури конструкції (градація, інверсія). Маючи схильність до медитативного вислову, поет найчастіше використовує фігури мислення, насамперед, риторичні запитання та звертання. Власне, їм належить ключова роль в інтимізації тексту, в увиразненні емоційної сфери тексту: «Чому душевну перевтому / Я відчуваю між людьми?» [2, с. 19]; «У кого теж болить душа?» [3, с. 14]. Особлива роль у відтворенні почуттів учасників діалогу належить риторичним фігурам: «Кому з нас тишу цю порушить, / Кому з нас першому пройти?!» [2, с. 76]. Стилїстичні ресурси поетичного синтаксису ліризують і філософські тексти поета, які в його доробку посідають чільне місце. В них окреслено низку питань, котрі актуалізують вічні проблеми буття, плідно презентують темпоральний код життя, характерний для творчого самовираження поета духовний вимір часу, що «розв'язує правічності загадки / З питанням: перебути чи прожити?» [3, с. 21].

Висновки. Отже, В. Виходцев сформував індивідуальний художній світ, створив неповторний лірико-драматичний тембр. Попри широкий діапазон мотивів, його поезія – це

насамперед лірика задушевної сповідальної інтимності, високої естетичної енергетики. Він свідомо цурається формалістичних новацій, вишуканих тропеїчних структур, авангардних строфічних модуляцій тощо. Проте зовнішня формальна простота його вірша є ілюзорною. В. Виходцев вельми своєрідний у формі, в чутті слова, далекий від стереотипів та зужитості образотворення. Він володів рідкісною здатністю зміщувати акценти на духовні пріоритети, інтуїтивне пізнання світу, самозаглиблення. Його манеру конститує стан, означений психологами як осяяння. Саме воно й визначило індивідуальні коди авторського тексту митця, асоційовані із сильною суб'єктивною домінантою, яскраво вираженим авторським «Я», котре виразно ліризує його поезію. Це той випадок, коли творчість ілюструє самонаближення митця, дорогу до себе самого, що її відомий український психолог М. Боришевський означив у такий спосіб: «Особистість починається із самосвідомості» [1, с. 6].

В. Виходцев структурував власний мистецький світ, поламавши «звичні уявлення й усталені критерії мистецького пізнання» [9, с. 4]. Він продемонстрував феноменальну здатність лірично передавати вібрацію душі, тонко фіксувати психологічну правду. Його субстанція – органічність вислову, максимальна самозаглибленість, самоконцентрація, самозосередженість. Цей апогей високого духу й абсолютизація краси та жаги ідеального досягаються стилїстично доцільним використанням ресурсів архетипної образності, філігранної строфіки, витонченого слова, тобто естетичної природи тексту в її іманентній сутності. Таким чином, лірично налаштована свідомість В. Виходцева надає його віршам додаткового формозмістового виміру, відтак передбачає перспективність обраного напрямку дослідження та широкий спектр інтерпретації.

1. Боришевський М.Й. Дорога до себе : Від основ суб'єктивності до вершин духовності : монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.

2. Виходцев В.П. Дзвони вічного добра : поезії. Ізмаїл – Кілія, 1998. 104 с.
3. Виходцев В.П. Полум'я кульбаб. Одеса : Маяк, 1998. 48 с.
4. Гончар О.Т. Письменницькі роздуми : літературно-критичні статті. Київ : Дніпро, 1980. 314 с.
5. Зборовська Н.В. Психоаналіз і літературознавство : посібник. Київ : Академвидав, 2003. 392 с.
6. Клочек Г.Д. Енергія художнього слова : збірник статей. Кіровоград : Редакційно-видавничий відділ Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, 2007. 448 с.
7. Райбедюк Г.Б. Ключові аспекти художньої історіософії поетів Придунав'я. IV Дунайські наукові читання: гуманітарна освіта в теорії та практиці: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня, 2018 року). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2018. С. 95–98.
8. Співак Р. Утрення музика трави. URL : http://kiliya.info/blog/utrennjaja_muzyka_travy/2014-05-05-4671-987.pdf (дата звернення: 20.11.2019).
9. Сушинський Б.І. Ріка вселюдської самотності // Виходцев В.П. Дзвони вічного добра : поезії. Ізмаїл – Кілія, 1998. С. 3–5.
10. Томчук О.Ф. Колоративи в художніх текстах поетів Подунав'я (на матеріалі творчості Валерія Виходцева). Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2006. Вип. 21. С. 136–14.
11. Українське Придунав'я у світлі гуманітарних досліджень : До 75-річчя Ізмаїльського державного гуманітарного університету : монографія. Ізмаїл : СМІЛ, 2015. 230 с.

Raybedyuk G. Features of the creative expression of the kilian poet's Valery Vykhodtsev

The proposed exploration is the first approach to a comprehensive and diverse study of the poetic heritage of one of the most talented artists of the word of the Ukrainian Danube, Valery Vykhodtsev. The article highlights the aesthetic nature of his lyrics in his individual identity. The dominant features of the poet's artistic world are examined through the prism of creative self-reflection, the structure of the author's self and the modes of its textual embodiment are analyzed, the levels of

aesthetic expression in connection with the author's consciousness are characterized, the peculiarities of artistic thinking as a formative system are revealed. In the course of the scientific research, the features of the introverted type of the subject of the lyrics of Valery Vykhodtsev, expressed in his maximum self-focus and self-concentration, immersion in the inner world, were revealed. The dynamics of stylistic adaptation of archetypal structures in the author's text are revealed, their artistic functionality and aesthetic self-sufficiency are revealed, ways of metaphorical embodiment in the poet's lyrical narrative through individual transformation and subjective vision of the depicted are outlined. The aesthetic models of archetypal imagery as an essential component of the artistic world of the artist are distinguished. It analyzes its linguistic self-presentation at the level of the microstructure of the text (stylistically marked vocabulary, tropes, figures, accentuated sound phenomena) in the perspective of artistic self-identity. The author of the article summarizes that Valery Vykhodtsev lyrically-minded consciousness gives his poems an additional form of meaningful dimension, and thus provides prospects for the chosen research direction and a wide range of interpretations.

Key words: *author's text, self-reflection, dominant, authorial self, lyricism, lyric subject, archetypal image, artistic self-identity.*

REFERENCES

- Boryshevskiy M.Y. (2010). Doroha do sebe : Vid osnov sub"yektyvnosti do vershyn dukhovnosti [The road to yourself : From the basics of subjectivity to the pinnacles of spirituality] : monohrafiia. Kyiv : Akademvydav. 416 p. [in Ukrainian].
- Vykhodtsev V.P. (1998). Dzvony vichnoho dobra : poezii [The bells of eternal good : poetry]. Izmail-Kiliia, 104 p. [in Ukrainian].
- Vykhodtsev V.P. (1998). Polumia kulbab : poezii [Flames of dandelions : poetry]. Odesa : Maiak. 48 p. [in Ukrainian].
- Honchar O.T. (1980). Pys'mennyts'ki rozdumy [Writer's reflections]. Kyiv : Dnipro. 314 p. [in Ukrainian].
- Zborovska N.V. (2003). Psykhoanaliz i literaturoznavstvo [Psychoanalysis and Literary Studies] : posibnyk. Kyiv : Akademvydav. 392 p. [in Ukrainian].
- Klochek H.D. (2007). Enerhiya khudozhn'oho slova [The energy of the artistic word] : Kirovohrad : Redaktsiino-vydavnychiy viddil Kiro-

vohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. 448 p. [in Ukrainian].

Raibediuk H.B. (2018). Klyuchovi aspekty khudozhn'oyi istoriosofiyyi poetiv Prydunav'ya [Key aspects of the art historiography of the poets of the Danube Region]. IV Dunaiski naukovi chytannia: humanitarna osvita v teorii ta praktytsi: Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii (23 zhovtnia, 2018 roku). Izmail : RVV IDHU. P. 95-98. [in Ukrainian].

Spivak R. Utrennyaya muzyka travy [Morning grass music]. URL : http://kiliya.info/blog/utrennjaja_muzyka_travy/2014-05-05-4671-987.pdf (data zvernennia: 20.11.2019) [in Ukrainian].

Sushynskiy B.I. (1998). Rika vseliudskoi samotnosti [The river of human loneliness] // Vykhodtsev V. P. Dzvony vichnoho dobra : poezii [The bells of eternal good : poetry]. Izmail-Kiliia. P. 3-5 [in Ukrainian].

Tomchuk O. F. (2006). Koloratyvy v khudozhnikh tekstakh poetiv Podunavia (na materialy tvorchoosti Valerii Vykhotseva) [Colors in the Artistic Texts of Podunavie Poets (Based on Valery Vykhotsev's Creativity)]. Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Vyp. 21. P. 136-140 [in Ukrainian].

Ukrayins'ke Prydunav'ya u svitli humanitarnykh doslidzhen': Do 75-ricchya Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu : monohrafiia (2015). Izmail : SMYL, 230 p. [in Ukrainian].

(Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. 2019. Вип. 44. С. 55–63).

Олекса Різниченко,
письменник

Бессарабський лірик: Про творчість В. Виходцева

Пам'ятаю Валерія Виходцева ще з 60-х років – молоденького, поетичного, замріяного. І ось зустрічаю під час поховання Бориса Нечерди. Ставний козак придунайський. Читаю

вірші його – ні, душа Валерія лишилася та ж – осяяна любов'ю, добротою, співчуттям. Тож не дивно, що лірика опанувала обидві його сьогорічні збірки: і «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл, Кілія), і «Полум'я кульбаб» (Одеса, «Маяк»). О, ця українська, генна любов до степу, до неба, до гаїв так і хлюпає на читача з кожної сторінки, торкає у душі ті ж самі струни, бо всі ми з того степу, з тої мови.

До гаїв спускаються покоси
Золотою стежкою пливуть,
Де верба манірно стеле коси
На сріблясту шовкову траву...

Або ось така мініатюра:

В степу

Тут час, мов зупинився, не спішить.
Про темп шалений і не має гадки,
Розв'язує правічності загадки
З питанням: перебути чи прожити?
І степ живе. І зводиться трава,
Гойдаючи тумани полинові,
В своїй неперевершеній обмові
Під зорями неквапно ожива.

Вірші Виходцева заколискують, несуть тебе понад степом.
І раптом:

Вже у садках сріблясте листя
Торкнуло сонячну струну.
Та спить ще людство у колисці,
Не може вирватись зі сну.

Третій рядок раптом вириває тебе із отого садка і переносить на нову, вищу, а, може, й віщу орбіту. Віщу, бо ти відчуваєш, що поет у цих віршах ще не весь і може, повинен, мусить освоїти оту орбіту, яку поки що відвідує принагідно, коли-не-коли:

Стара дзвіниця плаче у тумані,
Стара дзвіниця серед Кілії.
Її долали в підступі й обмані
Віками – і чужинці, і свої.

Вловлюєте? І свої – в підступі й обмані! Або ось нефілософсько-моральне:

Сьогодні вночі над парком
Випав метеоритовий дощ,
Пробивши крони дерев.
Метеорити ударились
об асфальт – і розкололися
На каштани.

Сміливості тобі, Валерію, в освоєнні нових орбіт!

(Чорноморські новини. 1998. 20 жовтня).

Федір Степанов,
письменник

На перехрестях часу

Справді, час не йде, а летить. Здається, зовсім недавно разом відвідували Сімферопольське літоб'єднання, «потрапили» до кримського колективного збірника молодих поетів «Яблоневый цвет» (1973 р.), а вже промайнуло – ні багато, ні мало – чверть віку.

Валерій Виходцев, про якого йдеться і поетичну збірку «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл – Кілія, 1998 р.) якого маємо розглянути, хоча й повернувся до своїх першовитоків на Одещину, в місто Кілію (пам'ятає ще зі школи: «Ой, шляхом, шляхом Киїлимським» з «Думи про козака Голоту», який «не боїться ні огня, ні меча, ні третього болота»), – все-таки і на кримській землі полишив свій помітний слід: навчався в університеті, працював у Білогорську, перші літературні кроки отримав саме тут.

І хоча справедливо зауважує у своєму вступному слові до збірки його земляк Богдан Сушинський, що поезії нашого автора «залишаються такими ж фольклористично незаймани-

ми», як замолоду, однак, новий струмінь образотворення невідворотно свідчить про еволюцію його творчого зростання:

Вітер гойдає
в торішньому листі
сонні бруньки
у холодній колиці.

І оцей новітній ерзац мистецького поступу Валерія Виходцева відчутний несамохіть навіть у поезіях, здавалося б, найтрадиційнішого штибу:

І почую: «Він косою,
Мов на скрипочці зіграв».

Уміє поет водночас подати і контрастність нашого світу («В кінці ХХ століття»), і легку осмоту за втрату неперепитних народних традицій, котрі дехто вважає нині за пережитки патріархальності («Бандура»), своєрідно воздати хвалу золотим людським рукам, що творять дивовижне («Підкова»). І тут же глибоке проникнення в осереддя душі («Інтернат»), мінорний гук на наше екологічне безладдя («Відвоювали клаптик поля...»), карби людської повноцінності, замішані на антиподах («Сніги відходять й холоди»).

Без версифікаційних викрутасів, як і спрощеності, В. Виходцев добивається максималізму думки при всій невибагливості образу:

Рідна мова – моя країна.
Так починається Україна.

Автор вдало спробується у свої ліричні медитації так вкрасити хльосткий образ, що він блискавично викрешує ідею самого твору, як, приміром, оце метафоричне порівняння у вірші «Було колись у Білогорську біло»:

Були сніги між нами. Вже не стало –
Лиш Біла скеля лайнером пливе.

Яка конденсація почуттів не лише зовнішнього, а й внутрішнього змісту! Мандрівнику, якщо ти по-справжньому кохав і хоча б віддалік бачив оту прямовисну красуню-скелю Ак-Кая поблизу Білогорська, тобі стануть близькими і зрозумілими мінорні ін'єктиви ліричного героя цього вірша.

Поезії «Навчитись слухати старих», «Баба Христя» – то не данина патріархальності, а свідчення добросердості, не лише терпеливості, а, насамперед, шляхетності українського народу.

«Будній день» справді постає сірим днем нашого нинішнього існування, заради якого навіть діти торгують на базарі, натомість, коли їм треба вчитися. Чи ж до оптимізму тут:

І мені не хочеться радіти,
Коли вже дитинство продають.

Цей вірш – ніби висновок, підсумок. А причина? Її досить прозоро розкриває твір наступний «Удари їх молота били завзято», де другий рядок мовби продовжує думку: «І серп лиш – до себе: Узяти, узяти». От і дозвітяжилися за вісімдесят літ під тим гербом, що лишилися голі-босі і простоволосі.

Розділ «Козацькі люльки» – то не голосіння по минулому, а нагадування, що в нас повинен бути порох у порохівницях.

Цікавий і розділ «Молитва коханню». Скільки разів у фольклорі і професійній поезії оспівані жіночі очі. В. Виходцев у вірші «Твої очі» справді віднаходить те, чого досі у цій царині не побачили інші:

Очі твої, мов два окрики,
Серця мого навесні.

Жмуток (у найкращому розумінні слова) чотиривіршів-катренів «Світ краплини» теж не розчарує читача, як і вміщені в збірці три пісні на музику поетового земляка Кузьми Смалія.

Саме все це разом взяте і підсумовує якісно творчий доробок Валерія Виходцева, ніби спресований в такій його поетичній аксіомі:

Душа поета вільну вдачу має
Й кордонів ну ніяк не визнає.

(Кримська світлиця : Всеукраїнська громадсько-політична та літературна газета. 1998. 03 липня).

Ріка вселюдської самотності

Валерій Виходцев належить до тих обдарованих поетів, які, хоча й не позначили свій творчий шлях збірками віршів, проте впродовж десятиліть працюють у літературі, витворюючи власний мистецький світ та висвячуючи навколо себе оту культурно-мистецьку ауру, котра доводить, що бути «поетом з провінції» зовсім не означає: бути поетом провінційним. Походить він з Надбужжя, з Савранщини – отого дивовижного за своєю красою куточка Південного Поділля, який так здатен розбурхувати найпоміркованішу фантазію, що навіть людина, далека від творчих поривань, починає відчувати в собі художника, поета, різьбяра. А коли зважити, що більша частина зрілого життя Валерія Виходцева минула на Дунаї, в старовинному українському містечку Кілії, де кожен пагорок, кожен камінь церковних стін пройнятий гордим духом воєвничих русичів та окроплений кров'ю волелюбного козацтва...

... Стара дзвіниця плаче у тумані,
Стара дзвіниця серед Кілії...
Її долали в підступі й обмані
Віками – і чужинці, і свої...

Я не випадково зупиняюся на географії буття автора цієї книжки. Валерій Виходцев якраз із тих митців, які ніколи не прагнули існувати в модерністських химеріях власних фантазій, завжди віддаючи перевагу таємничому всесвітowi ріки свого дитинства, легендам батьківських тополь край обійстя; і до яких руїни давньої козацької церкви посеред напівзабутого провінційного містечка промовляють з більшим натхненням, ніж полиці наймудріших академічних видань чи фоліанти поживклих літописів. Як поет, він увесь заглиблений у спогади, притчі, у фольклорну заромантизованість козацької пісні, в оту відстороненість від велелюддя, котра ріку його

творчості, як і омріяну ріку дитинства, перетворює на ріку вселюдської самотності.

Ні, талант Валерія Виходцева, мабуть-таки, не належить до отих буревійних сил, що, замолоду вриваючись у відрегламентований метрами простір мистецького поля, примушує ламати звичні уявлення й усталені критерії мистецького пізнання. Голос його від природи своєї негучний, і таки справді звернений до внутрішнього світу самого поета. Може, тому Валерій ніколи й не поспішав з публікацією творів, що висвячення «вірша в собі і для себе» завжди було для нього явищем самодостатнім. І лише час від часу поривався він зі своїми поезіями до читача то з колективних збірок «Горизонт», «Утренние поезда», «Дунайська хвиля», «Боян. Поезія'96», то зі сторінок журналів та шпальт обласних періодичних видань. Зате кожна така поява знову й знову засвідчувала, що перед нами справжній поет – зі своїм образним світовідчуттям, своєю нелегкою життєвою і творчою долею, своїм національним і мистецьким корінням, а ще – пророчим покликанням решту життя свого пройти цим непізнаним світом – поетом не від світу цього.

Так вже склалося, що мені довелося не просто знайомитися майже з кожним написаним В. Виходцевим рядком, але й, виносячи ще юнацькі віршовані вправи на сторінки обласної молодіжної газети, виявлятися причетним до становлення його як творчої особистості. Тож тепер, перечитуючи рукопис майбутньої книжки, ловлю себе на думці, що автор його так і не спромігся (або й не прагнув) професійно олітературити свої творіння. І що вірші, написані вже зовсім недавно, здавалося б, з висоти багаторічного досвіду, по суті, залишаються такими ж фольклористично незайманими і такими ж щирими в наївно-селянському відтворенні навколишнього світу, як і ті, що написані в юності. Але хто зна, чи варто дорікати за це поетові. Бо хіба не в тому вартість його поезій, що вони є... такими, якими є, а не такими, якими поет – і ми, читачі, переписані шедеврами та оригіналами, – воліли б бачити їх.

Іскрять краплини на калині,
Підбилось сонце з-за горба.
А попід вербами в долині
Розквітло полум'я кульбаб.

І хтось над ним вже руки гріє.
Чия то стомлена душа?
То, певне, Мавка тихо мріє,
Чекає свого Лукаша.

Валерій Виходцев володіє здатністю притягувати до своєї творчої орбіти кожного, хто спроможний розгледіти в ньому споріднену душу. Вже багато років він очолює Кілійське районне літературне об'єднання «Дунайська хвиля», яке стало впливовим осередком української культури в цьому Придунайському краї, а відтак – високим зібранням митців, шанувальників мистецтва та місцевої інтелігенції. І хочеться сподіватись, що поява першої книжки їх кумира виявиться для всіх них, усього початкуючо-літературного бомону України ще одним джерельним свідченням того, що, зрештою, талант – незалежно від того, по яких би провінціях він не нуртував, – явище невмируще.

(Сушинський Б.І. Ріка вселюдської самотності // Виходцев В.П. Дзвони вічного добра. Ізмаїл – Кілія, 1998. С. 3–5).

Олег Томчук,
доцент Ізмаїльського державного
гуманітарного університету

Колоративи в художніх текстах поетів Подунав'я (на матеріалі творчості Валерія Виходцева)

The article reveals functions of colour terms as a specific artistic tool of a Kiliyapoet V. Vykhodtsev. Chromatisms are interpreted

ted as the author's device to create an artistic picture of the Danube region.

Сучасні науковці вважають колоративи одним із важливих компонентів естетичної системи письменника, продуктивним засобом вираження особливостей його мовотворчості, оптимальним шляхом збагачення потенційних виражальних можливостей слова загалом.

Функціональну роль кольору в системі інших художніх засобів досліджують у своїх працях такі вчені, як І. Голубовська, К. Дуб, Л. Краснова, Г. Литвиненко, М. Міннарт, Р. Назар'ян, І. Циганок та ін. Як переконує Н. Сологуб, «кологістика у творах будь-якого письменника є елементом його ідіостилію і світобачення... Назви кольорів у художньому творі – частина естетики художнього цілого, вони мають велику смислову значимість, викликають широке коло асоціацій» (1, 60). На потребі використання письменником засобів живопису як мистецьких прийомів моделювання художньої картини світу акцентував свою увагу ще І. Франко. У відомій праці «Із секретів поетичної творчості» він, зокрема, підкреслював: «Коли поет береться малювати, він робить це не фарбами, а торкає наші різні чуття, викликає в душі образи різнорідних значень, але так, щоб вони тут же зливалися в одну органічну й гармонійну цілість» (2, 405).

Потреба всебічно розкрити особливості світобачення та світовідчуття поетів Подунав'я, з'ясувати витoki тяжіння до суміжних муз та ідейно-естетичні функції образів, народжених «на стику» літератури й живопису, визначити місце й роль зорових уявлень та кольорової гами в структурі їх художніх творів зумовлена насамперед індивідуальними особливостями творчої манери талановитих майстрів красно-го письменства цього мальовничого краю.

У контексті мови про ідейно-естетичну функцію колоративів у текстах поетів Подунав'я найперше впадає у вічі специфічне кольоробачення кілійського поета В. Виходцева (члена Національної спілки письменників України), багата

живописна колоратура його текстів. Поет прекрасно володів не лише словом, але й пензлем. Він сам ілюстрував свої збірки «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл; Кілія, 1998) та «Полум'я кульбаб» (Одеса, 1998). Колір у його поезії, виконуючи традиційні виражально-зображальні функції, виступає сутнісним елементом стильової домінанти, у більшості випадків має яскраво виражене естетичне осмислення. Кольорова градація в ліриці В. Виходцева увиразнює динаміку розвитку багатограних емоцій, психологічних станів ліричного героя тощо. Нерідко колір наділяється символічним звучанням, надаючи текстам багаторівневої смислової структури та емоційної тональності.

Як і в кожного талановитого митця, кольорова гама В. Виходцева індивідуальна й своєрідна. В кожному конкретному випадку вона варіюється, змінюється, збагачуючи асоціативність його лірики. Однак, як засвідчує аналіз всієї художньої спадщини поета, у ній виявляємо константні особистісні грані, закріплені в емоційно-смислової виражальній силі колоративів. З'ясування своєрідності ідейно-естетичного акцентування кольорового значення поетичного слова В. Виходцева становить актуальність нашого дослідження. Мета статті – виявити й охарактеризувати стильову колоратуру митця на основі його творчого доробку (збірки «Дзвони вічного добра» й «Полум'я кульбаб»; неопублікована книжка «Дана Дунаю»; численні вірші поза збірками, друковані на сторінках місцевої періодики).

Відомо, що кожен колір, безвідносно до стильових особливостей письменника, тенденцій літературної епохи чи панівних мистецьких напрямів, «утворює своєрідне мікрополе, в якому варто розрізняти: 1) назви, в яких означення кольору є основним значенням слова і які утворюють систему, тобто є власне назвами кольору (жовтий, жовтизна; червоний, червонявість і т.д.); 2) назви, в яких означення кольору є додатковим значенням слова і які доповнюють систему, але своїми основними значеннями належать до інших тематич-

них словесних груп, тобто є невласне назвами кольору (напр., небо як позначення блакитного кольору; калина як позначення червоного і т.д.)» (1, 60). Відповідно до цього, кожен колір виконує у художніх текстах важливу образотворчу роль або ж наділений функціями увиразнення ідеї твору (інших авторських настанов). У кожному випадку концептуальні назви кольорів підпорядковані ідейно-художній меті письменника.

В. Виходцев у своїх віршах зазвичай використовує власне назви кольорів («білі лебеді», «білі квіти», «жовте листя»). Зустрічаємо в нього і невласне назви кольорів («твої очі – льон», тобто голубі), котрі в його ліриці виконують функції наскрізних символів. Символічне значення зображуваного увиразнюється метафорично переосмисленими колоративами, побудованими на глибинній семантиці лексеми («осінь золота»; «барви золоті», «жовті озерця», «білі дими», «голубі сні», «зелена музика», «зелена казка» й под.). У цьому випадку колір вказує не стільки на кольорову барву, як виражає значення якісної характеристики зображуваного явища (риси, стану) і є «загальномовною невласне назвою кольору» (Н. Сологуб). У віршах В. Виходцева найважливішу образотворчу роль відіграє білий колір. Він не лише підкреслює чистоту почуттів ліричного героя (традиційний засіб образотворення), але й засадничо оприявнює важливу для поета естетичну категорію гармонійного. Інші ж барви, які вкраплюються у загальний фон «білості» текстів В. Виходцева, увиразнюють ідею гармонійного універсуму. Важлива роль тут належить зеленому кольору, який використовується поетом переважно в традиційних значеннях, насамперед, як символ гармонії, спокою, злагоди.

Уміння В. Виходцева «малювати словами» є однією із визначальних рис його стильової манери. У цьому зв'язку відзначаємо виразну детермінованість кольорової гами способом розгортання поетичної ідеї. В її художній реалізації та в збудженні естетичних почуттів читача «кольоровим» епіте-там належить особлива роль. Щодо формально-граматичної

структури назв кольорів, то у віршах В. Виходцева основним мовним засобом передачі тієї чи іншої барви переважно є прикметники («білий», «голубий», «зелений» та ін.). Функції кольору в художній палітрі його текстів виконують і іменники, насамперед ті, що утворені від прикметників і мають значення абстрактності («неозора синь», «неба голубінь», «буйнокрила зелень» та ін.).

Найчастотнішими у віршах В. Виходцева виступають первинні колоративи семантично нейтрального типу. У кольоровій гамі домінують зелений та білий кольори. Перший увиразнює катарсисно-життєствердний пафос: «Ти клавішів тих торкнулась – / І збудила зелений сон»; «Тобі мої зелені очі / Нехай розкажуть про любов»). Дослідники простежують властивість колоративів із лексемою зелений «передавати цілісні кольорові картини в контексті, де поєднується пряме й переносне значення назв кольорів» (3, 187). У цьому відношенні із зеленим кольором В. Виходцева пов'язане оновлення лексико-семантичної структури традиційних метафор. Лексема зелений тут найчастіше вказує не стільки на колір, як на конкретний психологічний стан ліричного героя:

Навколо мене лиш трава.
Вслухаюсь в музику зелену –
Вона написана для мене –
І не потрібні тут слова (4, 89).

У цих рядках метафоричний образ «зелена музика» передає психологічний стан ліричного героя. Відзначаємо доцільно використаний автором принцип синестезії. Взаємодія кольорової та звукової гами, озвученість кольору і забарвленість звуку становлять індивідуально-творчу особливість манери В. Виходцева, сутнісний компонент його ідіостилію. Літературознавці називають такий засіб «кольороритмом» (5, 61).

Особливо значущим для поета є білий колір. Він виступає символом духовної та душевної чистоти, гармонійного світопорядку. Невипадково автор виносить його у назви багатьох віршів: «Білі коси», «Білі лебеді на плесі...», «Біле поле...»,

«Допоки білий світ...». Зазначимо, що білий колір домінує у віршах більшості поетів подунайського регіону. Таміла Кибкало, наприклад, вживає цей колоратив на означення високої духовності, осяяння почуттів. Для увиразнення й підсилення сказаного вона вживає засіб повтору: «Прощайте, сиві вранішні тумани / і білі-білі вишні коло хати...» (6, 17). Продуктивно використовує білий колір і Михайло Василюк. Він використовує цей колір, йдучи за усталеною фольклорною традицією («білі крила чайні», «сорочка біла» й под.). У його творчій практиці цей колоратив зазвичай увиразнює урочисто-піднесений стан ліричного героя:

... Безпорадний, не міг осягнути ту красу пречудову,
Ту ясну білизу, що мене схвилювала до сліз!

Білий колір беріз до верхів непорочний і чистий! (7, 47).

У використанні білого кольору В. Виходцев явно слідує фольклорній традиції зображувати навколишній світ у світлих барвах з виключно позитивною семантикою («І приходять у світ білий люди, / На цю землю і грішні й святі...» (4, 72). Семантика білого кольору як еквівалент найвищих душевних якостей людини виражається у текстах В. Виходцева різними мовними засобами. Найчастіше поет розширює семантичний обсяг носіїв цього кольору, використовуючи багатий синонімічний ряд, у якому домінують лексеми виступають слова «ясний» і «чистий», що також є складовою фольклорного мовлення («а у небі ясні зорі», «входять в чисту воду» та под.). Як і в фольклорі, в поезіях В. Виходцева часто зустрічаємо білий колір, що супроводжує абстрактні назви, які передають широкий спектр психологічних станів ліричного героя та авторських оцінок зображуваних явищ («І біля хвртки білий смуток / На білім кожущку твоїм»). Фольклорні традиції кольорообразів набувають у ліриці В. Виходцева нових оригінальних граней, збагачуючи художню палітру його текстів авторськими зображальними засобами.

Білий колір у поезії В. Виходцева є важливим засобом утвердження пасіонарної енергії слова та сквородинівських

ідей про життєдайні сили природи. В художній тканині його текстів превалюють світлі тони – здебільшого білий та золотий, що відіграють у поетовій філософсько-художній концепції людини і світу ключову роль. Він часто вживає лексеми «світлий» – і в номінативному, й у переносному значенні, до того ж – на площині одного тексту повторюючи її декілька разів:

Світлий день у світлих росах
– Світлі думи восени... (8, 35).

В. Виходцев творчо репрезентує гедоністичний пафос Г. Сковороди, активно вводячи до художньої палітри своїх текстів білий колір та його семантичні варіанти: світлий («світлі думи»), чистий («ця чиста сторінка, як чиста душа»). Із світлом пов'язаний також золотий колір, що зазвичай символізує сонце, божественну силу, щастя. Цікаво, що В. Виходцев, подібно до Г. Сковороди, надає світлодайного та життєславного значення кольорам не тільки білому, але й золотому як його змістовому варіантові. Цей колір виконує функцію посередника в спілкуванні людини з природою. До цього спонукає й метафоризація поетичної мови, колоративів у тім числі. У віршах В. Виходцева подибуємо і традиційні колоративи метафоричного плану («золота осінь»), й оригінальні, авторські: До гаїв спускаються покоси, / Золотою стежкою пливуть... (8, 37).

Отже, допускаємо, що поет засвоює праслов'янську міфопоетичну модель зв'язку кольору зі світлом і вогнем. На думку О. Потебні, «як білий, так і першообраз слова «яркий» [...] – від світла і вогню (ярило, сонячне свято)» (9, 310). Ці константні для В. Виходцева кольори переважно мають семантику оновлення, життєствердження. Функціонально навантажені епітети з ознакою світлих барв («диво біле», «білі береги», «біла рілля») продуктивно «працюють» на утвердження апофеозу радості, первозданної світлості й чистоти людини, природи та світу, допомагають поетові створювати уявну гармонійну атмосферу. Колоративи, таким

чином, стають у поезії автора важливим засобом втілення концептуальної для нього естетичної категорії гармонійного.

Крім названих кольорів, у ліриці В. Виходцева важливе змістове навантаження має синій колір і його семантичні різновиди (голубий, блакитний). Зберігаючи дохристиянську символіку кольору (у міфопоетичній свідомості українського народу існувала стала відповідність між синім кольором і землею), поет розширює його контекстуальні межі. Окрім позначення власне землі («край голубих озер»), колір використовується ним і в інших значеннях, насамперед – у переносному («тиша голуба озерна»). Цей доволі багатий семантичний ряд синьої барви символізує світлу мрію, нескінченність Всесвіту. І. Голубовська підкреслює, що лексеми голубий і блакитний є похідними від неба (10). Міркуючи про символічне значення колоративів у текстах літератури, сучасні науковці переважно асоціюють синій колір із такою ознакою поетичного мислення, як «безмежність Всесвіту» (11, 50). Будучи оригінальним в освоєнні стилістичних та естетичних можливостей цього засобу, В. Виходцев творчо засвоїв відомі мистецькі традиції. Його синій колір нерідко вживається у контексті зображення небесних світил («неба голуба хустина»). У цьому сенсі його поезія є своєрідною художньою ілюстрацією відомої думки М. Волошина про трактування синього кольору як символу «повітря і духу, безконечності, невідомого» (12, 292).

У віршах В. Виходцева спостерігаємо використання голубого кольору як повноправного варіанта синьої барви, безпосередньо пов'язаної з ідейним осердям його лірики. Автор естетизує красу Подунав'я, продуктивно залучаючи колоратив голубий до структури різноманітних художніх конструкцій: «Дунай голубий»; «край голубих озер». Традиційним є трактування поетом голубого кольору (відповідно – його варіантів) як символу мрії («голубі надії»; «нерозгадана блакить», «блакиті люстерко» та ін.). В. Виходцев іде за усталеною національною мистецькою традицією використання

голубого кольору як інваріанта синьої барви. З позитивними конотаціями використовують її й інші подунайські автори. Так, у вірші «До читача» Т. Кибкало вживає колір «голубий» виключно з позитивною семантикою стосовно образу-символу цього краю – ріки Дунай, у такий спосіб засвідчуючи свої патріотичні почуття: «Цвісти в них будуть квіти весняні / На березі блакитного Дунаю...» (6, 5). М. Василюк активно використовує в своїх поезіях голубий колір для відтворення краси рідної землі: «Над Придунаєм осінь паленіє. / Застріяна. Блакитна. Золота!» (7, 17).

Часто використовує В. Виходцев і такі семантичні варіанти колоратива синій, як сивий («сивіючий полин степу», «посивіла ковила») та сріблястий (метафоричний) («Вже у садках срібляєте листя / Торкнуло сонячну струну...»). Активно функціонують варіанти синьої барви й у ліриці М. Василюка, який нерідко вдається до її експресивного наснаження та метафоричного переосмислення («Святі сивенькі берегині», «В чистім полі срібні осокори» й под.).

Частотним для В. Виходцева є вживання складних слів з компонентом кольороназви, що містить суб'єктивну оцінку («повітря ніжно-голубе»). Такий прийом допомагає всебічніше відтворити почуття й душевні переживання ліричного героя, всю мінливу гаму явищ природи в найрізноманітніших проявах. Нерідко поет використовує композити на позначення двох і більше назв кольору. В його творчій практиці спостерігаємо своєрідне «змагання» контрастних кольорів, що увиразнюють зображуване:

На чорно-білих клавішах зими
Грає вітер колискову пісню
Сосновому лісу (8, 34).

Отже, система естетичних можливостей колоративів у ліриці В. Виходцева багата й оригінальна. Вона пов'язана з фольклорними та літературними уявленнями, а також із авторським баченням зовнішніх ознак предметів та емоційної, колористично насиченої оцінки явищ і почуттів. Специ-

фічною ознакою мовотворчості поета є використання метафоризованих кольорообразів. Гама кольорів у поезії В. Виходцева зумовлена особистісним сприйняттям світу, здатністю виражати власну мистецьку сутність. Вона є важливим і оптимальним засобом образного відтворення людського буття. Основні кольори мовної палітри текстів В. Виходцева матеріалізують уявлення про вічні категорії та сенс життя й водночас відтворюють звичайні земні турботи мешканців подунайського краю. Вони становлять не просто «зовнішню» оболонку його поезії, але і її стихію та органічну плоть. Саме тому вивчення магії кольорів цього майстра становить перспективний напрямок дослідження мовної картини не лише В. Виходцева, але й інших поетів Подунав'я. З'ясування специфіки стильової колоратури подунайських авторів уможливить розкриття нових оригінальних граней їхньої художньо-естетичної системи.

1. Сологуб Н.М. Мовний світ Олеся Гончара. – К. : Наукова думка, 1991. – 138 с.
2. Франко І.Я. Із секретів поетичної творчості // Франко І.Я. Зібрання творів : у 50-ти томах. – К. : Наукова думка. – Т. 31. – С. 45–119.
3. Циганок І.Б. Колоративи в імпресіоністичних новелах М.Г. Хвильового // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – Ізмаїл, 2002. – Вип. 12. – С. 185–188.
4. Виходцев В.П. Дзвони вічного добра. – Ізмаїл; Кілія, 1998. – 103 с.
5. Дуб К. Ідейно-естетична функція кольору у романах О. Гончара // Українське літературознавство. – Львів, 1990. – Вип. 55. – С. 60–67.
6. Кибкало Т.О. Дві мови – два крила. – Ізмаїл, 2005. – 63 с.
7. Василюк М.Д. Серце на долоні бандури. – Ізмаїл: СМІЛ, 2005. – 63 с.
8. Виходцев В.П. Полум'я кульбаб. – Одеса : Маяк, 1998. – 48 с.
9. Потебня А.А. Теоретическая поэтика. – М. : Высшая школа, 1990. – 344 с.

10. Голубовская И.А. Колоративы в их генезисе и семантическом развитии // Мова та культура. – К. : Издательский дом Дм. Бураго, 2001. – Вип. 3. – Т. 2. – С. 47–53.

11. Науменко Н.В. Райдуга звуків і почуттів: Порівняльне дослідження звуко-кольорової образності поезії А. Рембо і Б.-І. Антонича // Дивослово. – 2005. – № 3. – С. 49–52.

12. Волошин М.А. Лики творчества : «Литературные памятники». – Л. : Наука, 1998. – 862 с.

(Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Ізмаїл, 2006. Вип. 21. С. 136–140).

РЕЦЕНЗІЇ

Тетяна Шевчук

Рукопис довгоочікуваної книги із промовистою назвою «Музика серця», про яку піде мова в нашій рецензії, є щедрим ужином на ниві увічнення та популяризації імені унікального й неординарного придунайського лірика Валерія Виходцева (1949–2003). Його творчість вписала особливу сторінку в культуру Українського Придунав'я, стала її окрасою, свого роду візитівкою в загальнонаціональному духовному просторі. Член Національної спілки письменників України, дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Гранослов», один із співавторів видання «Артекультура» в Мілані, він відчутно розширив уявлення про митця регіонального значення. Символічно, що збірку підготовлено в ювілейний рік поета, освоєння доробку якого останніми роками помітно активізувалось.

Творчий спадок В. Виходцева репрезентований двома збірками: «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл – Кілія, 1998) та «Полум'я кульбаб» (Одеса: Маяк, 1998). Більшість віршів через об'єктивні причини не побачила світу. Значна їх частина розпорошена на шпальтах місцевих періодичних видань (кілійські газети: «Дунайская заря», «Наше время»), літературних журналів та альманахів, колективних збірників різних років («Прапор» (Харків), «Донбас» (Донецьк), «Вітрила» (Київ), «Горизонт» (Одеса), «Яблоневого цвет», «Утренние поезда» (Сімферополь), «Дунайська хвиля» (Кілія), «Сповідь серця» (Харків – Ізмаїл)); поки ведеться робота щодо віднайдення рукопису збірки «Дана Дунаю»; окремі вірші «засіли» в різних «заховках» (здебільшого у приватних архівах автора та його друзів), тому вимагають ретельної пошукової роботи з подальшим упорядкуванням і виданням.

Отже, потреба видруку доробку В. Виходцева в усій повноті та об'єктивності не викликає сумнівів. Борги нашого літературознавства й філологічної освіти перед пам'яттю уні-

кального поета-краянина такі задавлені й великі, що вже час мати монографічне дослідження про його самотню творчість. Ідеться також про необхідність оприявлення художніх текстів як довідкових матеріалів для оснащення шкільного курсу «Література рідного краю». Цей курс як складова навчального предмета «Українська література» активно провадиться у школах регіону, проте на сьогодні не має належного забезпечення, що охоплювало би творчий доробок бессарабських письменників загалом і В. Виходцева як знакової постаті літератури зосібна.

Варто відзначити, що саме ініціатори планованого видання є першопрохідцями в цій сфері. Викладачі Ізмаїльського державного гуманітарного університету – професор Галина Райбедюк та доцент Олег Томчук – безпосередньо причетні як упорядники / літературні редактори і до збірки В. Виходцева «Дзвони вічного добра», й до поетичних книжок інших відомих бессарабських авторів (М. Василюка, Т. Кібкало). Їх перу належать і науково-методичні публікації про творчість митців Придунав'я. Таким чином, є підстави вести мову про достатній професійний рівень підготовки видання, упорядником якого виступить Г. Райбедюк, літературним редактором – О. Томчук.

Загальна концепція книги доволі цікава. Її основний каркас склали художні тексти двох попередніх збірок і вірші поза збірками, передмова та біографія поета, віршові присвяти (А. Єфименка, В. Сімейка, Є. Томші), фрагменти публіцистичних відгуків і літературно-критичних оцінок творчості митця (Н. Ожогової, Г. Райбедюк, О. Різниченка, Ф. Степанова, Б. Сушинського, О. Томчука). Ці тематичні групування визначили окремі рубрики книжки. Пропоноване видання відзначається масштабністю охоплення спадщини В. Виходцева, порівняно з попередніми, оскільки значний його пласт склали ліричні поезії, що не увійшли до двох попередніх збірок. У цьому їх особлива цінність. «Музика серця», таким чином, видаючись на перший погляд дещо розмаїтою, насправді ж репрезентує стереоскопічну «вірогідність» житте-

пису поета, чия тонка й вразлива душа, «ніби многоголоса бандура, відгукується всіма українськими камертонами – від пісні жайворонка до хлюпання дунайської хвилі [...] Він проніс через усі роки вірність нашому Слову і нашій Поезії» (О. Різниченко).

Не можна обійти увагою і майстерне художнє й технічне оформлення книги «Вибраного». Найпримітніші щодо візуального сприйняття тексти автор свого часу проілюстрував особисто. Упорядником збережено більшість із подібних фрагментів у їх первісному варіанті. До видання включено спогади друзів-однодумців (О. Різниченка, Ф. Степанова), що увиразнюють фактологічну повноту життєпису митця, а також світлина, які фіксують важливі моменти його біографії. Це перше найповніше видання і самих творів поета, і його контексту. Тому воно варте уваги і видавців, і читачів.

Композитор, фольклорист, етномузиколог, дослідник фольклору Придунав'я, автор музичного супроводу багатьох віршів В. Виходцева Кузьма Смаль одну з публікацій образно назвав за асоціацією до поетової збірки «Хай гучніше відзвонюють “Дзвони”». Хочеться вірити, що з виданням «Музики серця» реалізуються сподівання багатьох шанувальників глибоко ліричного й проникливого слова Валерія Виходцева мати можливість сприймати його доробок в усій повноті й естетичній довершеності, а сама книга стане знаковою подією не тільки в культурі Придунав'я, але й у загальнонаціональному духовному ландшафті.

Алла Погорєлова

Із художньою творчістю кілійського поета Валерія Панасовича Виходцева кафедра української мови та літератури Ізмаїльського державного гуманітарного університету знайома понад два десятки літ. Ще за життя він активно прилучався до багатьох знакових літературно-мистецьких подій у нашому регіоні, був бажаним гостем літературних зустрічей

у загальноосвітніх школах, багато часу віддавав вихованню юних творчих обдарувань з-посеред студентів-філологів. Поезія В. Виходцева як члена Національної спілки письменників України ретельно вивчалась і вивчається у школах за програмою «Літератури рідного краю».

У контексті лірики придунайських авторів слово цього унікального поета вирізняється глибоким ліризмом, невідривною щирістю почуттів і світлих емоцій, романтичною закоханістю у «Придунай журавлиний» (М. Василюк). Тому видання його спадщини в усій повноті слугуватиме не лише естетичним, але й виховним завданням, оскільки його вірші наділені всеохопним тяжінням до любові й добра, заглибленням у національні корені буття народу. Він створив неповторний гімн життю, утверджуючи його духовне начало, спрагу ідеального. Своє творче кредо поет афористично сформулював словами: «Я по-іншому жити не згодний, як довіку страждать і любити...» (ці рядки як мистецька настанова взяті упорядником за епіграф до книги «Вибраного»).

Видання підготовлено до 70-річчя від дня народження поета, а також до ще однієї знаменної та важливої дати – 35-річчя від заснування літературного об'єднання кілійських поетів із символічною назвою «Дунайська хвиля» (первісна назва «Дельта»). Це дітище самого В. Виходцева, діяльності якого він присвятив значну частину свого творчого життя. Відтак дуже важливо, що вагома частина віршів, котрі не увійшли до двох прижиттєвих збірок («Дзвони вічного добра» та «Полум'я кульбаб»), включена до рецензованого видання. Повнота образу митця досягається завдяки мемуарному матеріалу (спогади, віршові присвяти). Природу художнього феномену фігуранта книги розкривають поодинокі літературно-критичні виступи науковців ізмаїльського вишу. Цінним видається й публіцистична частина книги, документальні джерела, переважно друковані на шпальтах ЗМІ різножанрові матеріали (відгуки на ті чи ті події в житті митця, напр., розлога рецензія на збірку «Дзвони вічного добра» члена СП України Ф. Степанова).

Слово Валерія Виходцева ваговите й високохудожнє. Тому ми переконані, що рецензований рукопис книги «Музика серця» має достатньо підстав для того, щоби дати йому видавниче життя.

Алла Соколова

У збірці «Музика серця», рукопис якої є об'єктом нашої рецензії, зібрано творчий доробок кілійського поета Валерія Виходцева (1949–2003) – глибоко самобутнього майстра слова, чия оригінальна лірика належить до найцікавіших сторінок літературного процесу не тільки півдня Одещини. Ім'я придунайського митця знає в усій Україні (член Національної спілки письменників) та поза її межами (один із співавторів видання «Артекультура» в Мілані). Книга ошатно підготовлена до 70-річчя від дня народження поета, котрий життям і творчістю надихає читачів «серцем повернутись до добра».

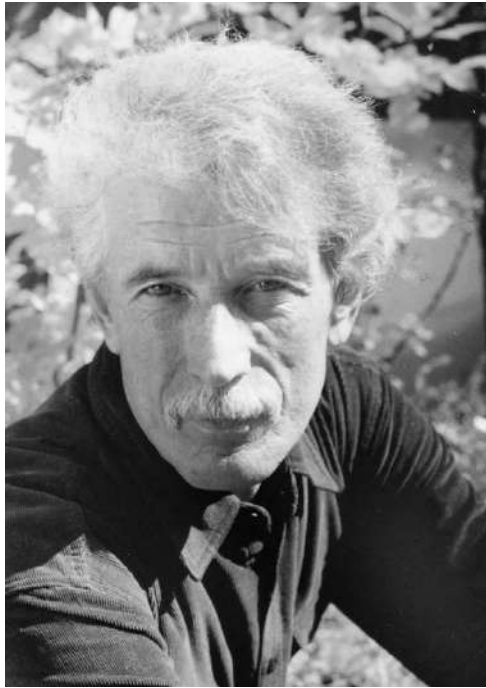
Особлива енергетика слова, індивідуальне самовираження, чистота й світлість художнього вислову, естетична досконалість душевних та емоційно витончених віршів – ці та інші риси творчого профілю В. Виходцева характеризують його як поета непересічного й унікального. Отже, він цілком заслуговує бути не тільки поміченим в історії української літератури, але й посісти в ній чільне місце – відповідно до його істинного внеску до скарбниці культури. Відтак потреба перевидання попередніх збірок («Дзвони вічного добра», 1998; «Полум'я кульбаб», 1998) є очевидною, як, власне, й оприлюднення недрукованих із тих чи тих причин віршів митця і матеріалів про нього.

На початку 1997 року в Ізмаїльській друкарні побачила світ двомовна книжка «Дунайська хвиля», що стала підсумком діяльності кілійського літоб'єднання з такою ж назвою. До збірки увійшли вірші О. Борща, В. Виходцева, В. Сімейка, К. Смалья, Є. Томші та ін. Даючи життя колективній збірці, тодішній голова правління Одеської обласної організації

Спілки письменників України Б. Сушинський у напутньому слові писав: «Пониззя Дунаю – один із тих чарівних куточків землі нашої, який ніби для того й створений, щоб у ньому щороку народжувалося по талановитому поетові і щодня – по новій пісні. Правічна українська земля, полита кров'ю і потом ще древніх наших пращурів сучасної Кілійщини, щедро ввібрала в свою генетичну пам'ять злети й падіння Галицької Русі, кордони якої сягали правого берега Кілійського гирла та морського узбережжя; і навальні штурми турецьких фортець загонами українських козаків; і звитязність воїнів Задунайської Січі [...] Тривалий час цей святий український край залишався осторонь усього мистецького життя решти України. Перші струмені мистецького відродження вдарили...». І ці «струмені» дали щедрі поетичні ужинки на літературних теренах Придунав'я насамперед у багатоголосі лірики В. Виходцева.

Лірично-філософські роздуми про добро і зло, про любов і ненависть, мить і вічність, любов до матері й до рідної землі, історичні візії про героїку козаків-задунайців визначили широкий проблемно-тематичний спектр та ідейний зміст видання. Тут відомі читачам вірші органічно переплетені з опублікованими свого часу на шпальтах різних видань (періодика, журнали, альманахи, колективні збірники тощо).

Вибране «Музика серця» підготовлено у форматі літературно-наукового видання. Оригінальний коментар до віршів, репрезентований літературно-критичними оцінками, спогади близького оточення й колег по письменницькому цеху транслюють внутрішній світ поета, увиразнюючи його творчий профіль. З усього сказаного видно, що уміщені в книзі матеріали з необхідності бути написаними переросли в потребу бути опублікованими. «Музика серця» буде цікавою насамперед для тих, хто любить Слово і небайдужий до національної культури. Загалом вона має необмежене коло адресатів – від школярів і студентів до фахівців і широкого читацького загалу. Істотно, що це найповніше видання творів В. Виходцева і матеріалів про нього, з якого постає його яскрава творча особистість.

Під час пошанування пам'яті Михайла Василюка в центральній бібліотеці м. Ізмаїл ім. І.П. Котляревського (серпень, 2001 р.)

Літоб'єднання «Дунайська хвиля», 1994 р.:
К. Смаль, Д. Стоянчук, В. Сімейко, В. Виходцев,
Є. Томша, Н. Чорнобикіна

В. Виходцев і «Кобзарська дума» в гостях у філологів
Ізмаїльського педагогічного інституту (лютий, 1998 р.)

Презентація збірки «Дзвони вічного добра» в Ізмаїльському державному педагогічному інституті (листопад, 1998 р.)

В. Сімейко, К. Смаль, Є. Томша, В. Виходцев
(вересень 1997 рік, школа-інтернат)

Творча зустріч зі школярами ЗОШ с. Броска Ізмаїльського району

Лютий 2001 рік, м. Кілія, школа № 1

ПРО АВТОРА

Виходцев Валерій Панасович

Народився 28 квітня 1949 року в с. Байбузівка Савранського району на Одещині. Закінчив Одеське медичилище та філологічний факультет Сімферопольського державного університету (1979). Учителював. Мешкав і працював у м. Кілія Одеської області. Друкувався в місцевій періодиці (кілійська районна газета

«Дунайская заря»), всеукраїнських літературно-мистецьких журналах («Прапор», Харків; «Донбас», Донецьк), альманахах («Вітрила», Київ; «Горизонт», Одеса), у колективних збірниках («Яблоневый цвет», «Утренние поезда», Сімферополь; «Дунайська хвиля», Ізмаїл – Кілія; «Боян. Поезія'96», Київ; «Сповідь серця», Харків). Автор збірок «Дзвони вічного добра» (Ізмаїл – Кілія, 1998) та «Полум'я кульбаб» (Одеса, 1998), віршів поза збірками. Дипломант Міжнародного літературного конкурсу «Гранослов». Член національної Спілки письменників України (2000 р.). Видання «Артекультура» в Мілані надрукувало вірш «Читаю літери зірок» (перекладений італійською мовою) та нагородила автора Дипломом «За заслуги у створенні сучасної поезії» (1999 р.). Органічну ознаку художньо-філософського складу авторського «Я» Виходцева визначає особливий ліризм. У його естетично довершених віршах відгукується багатьма українськими камертонами шляхетна, тонка й вразлива душа. Крізь усю творчість поета лейтмотивом проходить вірність національним джерелам (фольклору, історії, культурі, мові). Його художнє мислення ґрунтується на ідеї утвердження життя та уславлення його краси.

Відійшов у вічність 15 лютого 2003 року. Похований у Кілії.

СПІЛКА ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

м. Київ 24, вул. Бачурська, 2.

телефони: 293-45-86, 293-95-32

№ 223/01-15

5 " КВІТНЯ 2003р.

Шановний Валерію Панасовичу!

Президія ради НСПУ на своєму засіданні від 4.04.2003р. розглянула Вашу заяву. Гасляди тезного голосування засвідчили: Ви стали членом Національної Спілки письменників України. Сердечно вітаємо Вас із цією приємною нагодою, бажаємо міцного здоров'я, нових творчих успіхів на ниві рідної літератури.

З повагою

Голова Національної Спілки
письменників України

Відповідальний секретар ради
НСП України

Ю. Муликетик
Ю. МУЛИКЕТИК

О. Луцкі
О. ЛУЦКІ

ЗМІСТ

Райбедюк Г.
Ніжні струни лірики кілійського поета3

ПОЕЗІЯ

Зі збірки «Дзвони вічного добра»

Я родом з Поділля	5
Дзвони вічного добра	5
Лебеді летять	6
У нас хати у селах зводять	7
Затихнуть завії, посядуть сніги	7
Є друзі надійні	8
Вишневий цвіт	8
Чабан	9
Буджак	9
Обрій – задивисься. В графіці віт	10
Біле поле. Деревя білі	10
Я візьму косу у руки	11
Легкому вітрові молюсь	11
Так легко йти собі в міжквітті	12
В кінці ХХ століття	12
Відвоювали клаптик поля	13
Підкова	13
Бандура	14
Інтернат	14
Сніги відходять й холоди	15
Я заколишу вечір	15
Музика теслі	16
Спортмайданчик. Грають діти	16
Купалися дівчата у Дніпрі	17
Лінії життя	17
Літера до літери	18
Ой, Поділля, моє Поділля	18
Посивілої хати віконечка	19

Вквітчайте, мамо, стріху	19
Батькові семестри	20
Вночі, коли стигнуть вишні	20
Попід лісом укіс	21
Осколок	21
Догоряє бабусина свічка	21
Щастя	22
Гіркі черешні	22
Яка краса	23
Я бачу, як сонце у стрісі	23
Галині Лисій	24
Барвінкові очі	24
Ще вчора літо колисало	25
Етюд сонця	25
Скрипка	26
Прокинулись очерети	26
Над Тисою	26
Намет	27
На сторінках нічної книги	27
Славне місто Кілія	28
Нічим іще не опечалені	28
Ні морозу, ні снігів	29
Скособочилась хата на старість	29
Стукають в двері	30
Гуси вирій прокричали	30
Навчитись слухати старих	31
Ця спека – не від Бога	31
Із смаглочолих димарів	32
Доньці Яні (Було колись...)	32
Баба Христя	33
Вже у стогах ночує сіно	33
Кому не віриться – не вір	34
Базар	34
Виняток	34
Будній день	35
Удари їх молота били завзято	35

Я виважую слово	36
Дерева є і будуть	36
Козацькі люльки (цикл)	37
Молитва коханню (цикл)	42
Світ краплини (цикл)	50

Із збірки «Полум'я кульбаб»

Мандрівники	55
Перемололись хмари в жорнах вітру	55
Мені б ковток такого ранку	56
Мою ти душу не розкраюй	56
Ми долаємо скелясті гори	57
Нічний гість	57
Я у вас закоханий без міри	58
В кімнаті Михайла Василюка	58
Сьогодні вночі над парком	59
Хто то під вікнами все бродить	59
Спочинь ромашкове село	59
Спішать трударі на безмежній ниви	60
Текло тепло під дах	60
Озимина зійшла	61
В степу	61
Я книгу життя читаю, читаю	61
Зелені свята	62
Край неба блискавка ряхтить	62
Білі квіти (П.П. Чакіру, художнику)	63
Найкраще пишеться вночі	64
Полум'я кульбаб	64
Білі лебеді на плесі	65
На чорно-білих клавішах зими	66
Світлий день у світлих росах	66
Допоки білий світ і дати	66
До гаїв спускаються покоси	67
Ти отам	68
Трави прив'ялі бадилінки	68
Везло в житті мені на друзів	68

Птахи пісні веселі відспівали	69
Не було більшої згуби	69
Радієм, як знаходимо	69
Зелені свята	69
Дорогі ці листи мені	69
Вже у садках сріблясте листя	69
До мого дитинства	70
Сніжинки ждані	70
Дерева теж чекають слів	70
Буває в нас щасливий час	70
На мене зла ви не тримайте	70

Поза збірками

Шануймо, друзі, нашу волю	71
Не всім ще героям	71
Доля	72
У кожного в житті своя весна	72
Ми чеснот не розміняли	73
Скіфська баба	73
Мова	74
Повернення	74
Право на добро	75
На Дунаї	76
Мій шлях у степ	76
Сліди часу дощі розмили	77
Ти мені найдорожча людина	77
Шелест зів'ялого листя	77
Переборене вагання	78
Допоки хилиться трава	78

ПІСНІ

Білі коси	79
Гомін степу	80
Ой, за Дунаєм голубим	82

ПРИСВЯТИ

<i>Єфименко А.</i> Валерію Виходцеву	83
<i>Сімейко В.</i> Хай «Дзвони вічного добра»	84
<i>Томша Є. В.В.</i>	84

СЛОВО ПРО ПОЕТА

(літературно-критичні студії, відгуки, спогади)

<i>Ожогова Н.</i> Два художники, два мандрівники	85
<i>Райбедюк Г.</i> Особливості творчого самовираження кілійського поета Валерія Виходцева	86
<i>Різниченко О.</i> Бессарабський лірик: Про творчість В. Виходцева	101
<i>Степанов Ф.</i> На перехрестях часу	103
<i>Сушинський Б.</i> Ріка вселюдської самотності	106
<i>Томчук О.</i> Колоративи в художніх текстах поетів Подунав'я (на матеріалі творчості Валерія Виходцева)	108

РЕЦЕНЗІЇ

Шевчук Т.	119
Погорелова А.	121
Соколова А.	123

СВІТЛИНИ 125

ПРО АВТОРА 129

ВАЛЕРІЙ ВИХОДЦЕВ

МУЗИКА СЕРЦЯ

ВИБРАНІ ТВОРИ

Технічний редактор С.П. Малигіна

Підписано до друку 12.12.2019 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Друк. л. 8,5. Наклад 60 прим. Зам. 480.

ТОВ РВА «Ірбіс».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 5198 від 05.09.2016 р.
68600, м. Ізмаїл, вул. Паркова, 73.
Тел. 04841-63-915. E-mail:maligina@ukr.net